

باسمه تعالی

راهبردها و برنامه‌های
مهندس غلامرضا نوری قزلبچه
برای تصدی وزارت جهاد کشاورزی
در دولت چهاردهم

تأمین محصولات کشاورزی و غذایی سالم و با کیفیت برای آحاد جامعه با تکیه حداکثری
به تولید داخل و با حفظ پایداری منابع پایه

مردادماه ۱۴۰۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قرآن کریم (سوره طه، آیه ۵۴-۵۳)

«الذی جعل لکم الارض مهذا وسلک لکم فیها سبلا وانزل من السماء ماء فاخرجنا به
ازوجا من نبات شتی • کلوا وارعوا انعمکم ان فی ذلک لآیت لاولی النهی»
«همان خداوندی که زمین را برای شما محل آسایش قرار داد، و راههایی در
آن ایجاد کرد و از آسمان آبی فرستاد که به وسیله آن انواع گوناگون گیاهان
مختلف را (از خاک تیره) برآوردیم • هم خودتان بخورید و هم چهارپایانتان را در
آن به چرا برید که در این نشانه‌های روشنی است برای صاحبان عقل.»

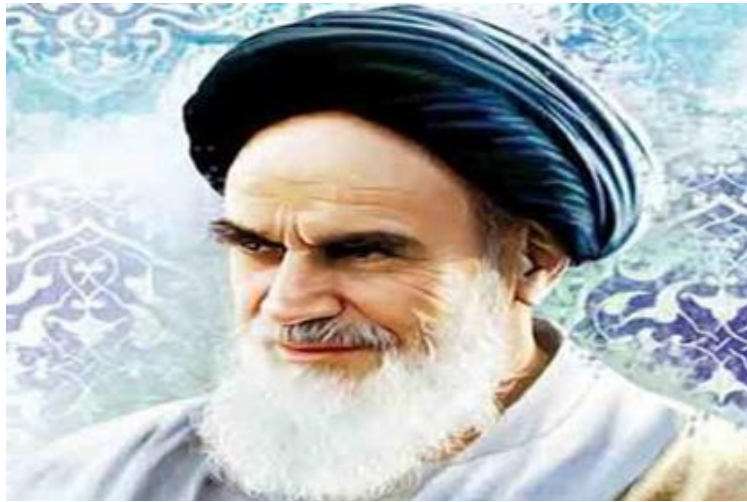
پیامبر اکرم (ص)

«خدایا به ما در نان برکت عنایت فرما، که اگر نان نباشد، ما نمی‌توانیم نماز

بخوانیم، صدقه بدهیم،

روزه بگیریم و واجبات پروردگارمان را انجام دهیم.»

(، وسائل الشیعه، جلد ۱۷، صفحه ۳۰).

حضرت امام خمینی (ره):

«مطمئنأً خود کفایی در کشاورزی مقدمه‌ای

است برای استقلال و خود کفایی در زمینه‌های

دیگر». (۱۳۶۷)

... مسئله‌ی امنیّت غذائی مسئله‌ی درجه‌ی یک است؛
نباید از آن غفلت کرد...

بیانات معظم له در دیدار رئیس‌جمهور شهید و اعضای هیئت دولت (۱۴۰۱/۰۶/۰۸)

رهبر انقلاب در مراسم تظیف حکم
چهاردهمین دوره ریاست جمهوری اسلامی ایران | ۱۴۰۳/۰۵/۰۷

کشور ما کشور بزرگی است، ملت ما ملت بزرگی است.
از این باید استفاده کرد. این ظرفیت کشور ما است. دولت محترم و
رئیس جمهور محترم ان شاء الله:

برای مردم، با مردم، در میان مردم از «ظرفیت عظیم مردم»

استفاده کنند و از آن برای رسیدن به اهدافی که ذکر کردند
و راهی که میخواهند بروند، بهره بگیرند.

KHAMENEI.IR

رهبر انقلاب در مراسم تظیف حکم
چهاردهمین دوره ریاست جمهوری اسلامی ایران | ۱۴۰۳/۰۵/۰۷

همه میدانند که بنده نسبت به
مسائل فرهنگی خیلی حساسم... لکن امروز از لحاظ زمانی:

اولویت مسائل اقتصادی است

یک تحرک اقتصادی حساب شدهی قوی پیگیر مورد نیاز است.

KHAMENEI.IR

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

سوابق علمی، تجربی و اجرایی	۱
خلاصه اهداف، راهبردها و سیاست های اجرایی	۸
اقدامات فوری و کوتاهمدت	۱۴
مقدمه	۱۵
اصول حاکم بر برنامه پیشنهادی	۱۷
اسناد بالادستی حاکم بر تدوین برنامه	۱۹
قانون اساسی	۱۹
چشم انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی (۱۳۸۲/۰۸/۱۲)	۱۹
سیاست های کلی نظام «کشاورزی» (۱۳۹۱/۰۹/۲۹)	۲۰
سیاست های کلی نظام «سلامت» (۱۳۹۳/۰۱/۱۸)	۲۰
سیاست های کلی نظام «محیط زیست» (۱۳۹۴/۰۸/۲۶)	۲۰
سیاست های کلی نظام «اقتصاد مقاومتی» (۱۳۹۲/۱۱/۲۹)	۲۰
سیاست های کلی نظام «اصلاح الگوی مصرف» (۱۳۸۹/۰۴/۱۵)	۲۰
سیاست های کلی نظام «جمعیت» (۱۳۹۳/۰۲/۳۰)	۲۰
قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی (۱۳۷۹/۱۰/۰۶)	۲۰
قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی (۱۳۸۹/۵/۱۹)	۲۰
راهبردهای بلندمدت توسعه بخش کشاورزی از منظر آمایش سرزمین (۱۳۹۱/۱۱/۱۶)	۲۰
قانون تمرکز وظایف و اختیارات مربوط به بخش کشاورزی در وزارت جهاد کشاورزی (۱۳۹۱/۱۲/۱۲)	۲۰
سیاست های کلی برنامه هفتم با اولویت پیشرفت اقتصادی توأم با عدالت (موارد مرتبط با کشاورزی) (۱۴۰۱/۰۶/۲۱)	۲۰
سند امنیت غذایی دانش بنیان مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۴۰۲)	۲۱
چالش ها	۲۴
چالش های اساسی امنیت غذایی و بخش کشاورزی کشور	۲۴
چالش های مرتبط با رکن «فراهمی غذا»	۲۴
چالش مرتبط با رکن «دسترسی غذا»	۲۵
چالش های مرتبط با رکن «مصرف و سلامت غذا»	۲۵
چالش های مرتبط با رکن «ثبات و پایداری (تاب آوری)»	۲۶
رئوس اقدامات میان مدت در راستای قانون برنامه هفتم پیشرفت کشور و سایر اسناد بالادستی (با همکاری سایر دستگاه های دولتی و حاکمیتی و بخش خصوصی)	۲۸
سنجه های کمی بخش کشاورزی در برنامه هفتم پیشرفت	۴۶

سوابق علمی، تجربی و اجرایی

الف) مشخصات فردی:

غلامرضا نوری قزلجه

فرزند: سلمان متولد: ۱۳۴۹ در روستای قزلجه از توابع شهرستان بستان آباد- استان آذربایجان شرقی
متاهل و دارای دو فرزند

ب) سوابق علمی و تحصیلی:

دارای دیپلم کشاورزی عمومی، لیسانس مهندسی کشاورزی و فوق لیسانس مدیریت کشاورزی و دکترای سیاست‌های توسعه کشاورزی (در مرحله پایان‌نامه) و دارای چند مقاله علمی در موضوعات: بهره‌وری در بخش کشاورزی، آب، بودجه‌ریزی، توسعه و...

- عضو کمیسیون دائمی هیات امنای دانشگاه تبریز
- عضو هیأت امنای دانشگاه شهید مدنی آذربایجان
- عضو هیأت امنای مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

ج) سوابق اجرایی (با ۳۰ سال سابقه خدمت):

- کارشناس کشاورزی جهاد سازندگی (۴ سال)
- رئیس اداره امور دام جهاد سازندگی (۴ سال)
- معاون مدیریت جهاد کشاورزی شهرستان (۲ سال)
- مدیر جهاد کشاورزی شهرستان (۴ سال)
- کارشناس ارشد کشاورزی سازمان جهاد کشاورزی استان (۴ سال)
- عضو کارگروه کشاورزی، آب و منابع طبیعی استان

- عضو انتخابی شورای نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی (با رأی اول اعضا)
- عضو شورای فرعی گفتگوی دولت و بخش خصوصی کشور
- عضو هیأت امناء مرکز ملی مطالعات راهبردی کشاورزی و آب اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران

- مشاور وزیر جهاد کشاورزی
- جانشین قائم مقام وزیر جهاد کشاورزی
- نماینده وزیر جهاد کشاورزی در شورای ویژه انتقال تکنولوژی و دانش فنی در سازمان تات و موسسه تحقیقات سرم و واکسن رازی
- نماینده مجلس، عضو و نائب رئیس کمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی مجلس شورای اسلامی (دوره نهم، یازدهم و دوازدهم)
- عضو کارگروه مشورتی حوزه آب، کشاورزی و منابع طبیعی مجمع توسعه استان آذربایجان شرقی

- معاون حوزه ریاست مجلس شورای اسلامی (دو سال)
- مسئول طرح توسعه بهارستان
- معاون اجرایی رئیس مجلس شورای اسلامی دوره دهم (دو سال)

(د) سوابق سیاسی و اجتماعی:

- عضو کانون جهادگران
- عضو مؤسس انجمن نجات دریاچه ارومیه و عضو مؤسس و هیأت مدیره بنیاد ملی توسعه ایران
- انجام حدود یکصد مورد مصاحبه رادیویی و تلویزیونی (حدود چهل برنامه زنده تلویزیونی اعم از کارشناسی، سیاسی و مناظره) در جهت تقویت گفتمان خردورزی و اخلاق در جامعه.

(ه) سوابق پارلمانی:

- نماینده مردم شریف شهرستان بستان آباد در مجلس نهم، یازدهم و دوازدهم
- عضو هیأت رئیسه مجلس دوازدهم

- رئیس فراکسیون مستقلین ولایی مجلس یازدهم
- نائب رئیس کمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی
- رئیس کمیسیون مشترک طرح عمران و توسعه روستایی
- نائب رئیس کمیسیون ویژه حمایت از تولید ملی و نظارت بر اجرای سیاست‌های کلی اصل

۴۴ قانون اساسی

- عضو هیأت رئیسه کمیسیون مشترک لایحه رفع موانع تولید (خروج از رکود)
- عضو هیأت رئیسه کمیسیون تلفیق برنامه ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران
- عضو کمیسیون تلفیق بودجه سال ۹۵ کشور
- رئیس فراکسیون مقابله با زلزله و بلایای طبیعی و نائب رئیس فراکسیون جهادگران و نائب
- رئیس فراکسیون صنایع غذایی و عضو هیأت رئیسه ۱۲ فراکسیون دیگر
- نماینده کمیسیون کشاورزی مجلس شورای اسلامی در کمیته امنیت غذایی شورای عالی امنیت ملی

- نماینده کمیسیون کشاورزی مجلس شورای اسلامی در سازمان انرژی اتمی در کارگروه استفاده صلح آمیز از انرژی هسته‌ای

- عضو شورای اجرایی بین المجالس جهانی (IPU) و مجمع مجالس آسیایی (APA) و

رئیس کمیته اقتصاد و توسعه پایدار APA

(و) ایفای نقش موثر در تصویب طرح‌ها، لوایح و قوانین:

علاوه بر طراحی قوانین متعدد، دارای بیش از یکصدوپنجاه مورد پیشنهاد مصوب در موضوعات و قوانین مختلف در مجلس از جمله در:

- قانون برنامه هفتم پیشرفت کشور، فصل کشاورزی و امنیت غذایی
- قانون اصلاح قانون خرید تضمینی محصولات اساسی کشاورزی و تشکیل شورای قیمت گذاری و اتخاذ سیاست های حمایتی محصولات اساسی کشاورزی
- لایحه رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقاء نظام مالی کشور (ماده رفع تداخل اراضی ملی و غیر ملی)
- طرح قانون حفاظت و صیانت از جنگلها

- قانون تمرکز وظایف بخش کشاورزی در وزارت جهاد کشاورزی (قانون انتزاع)
- اصلاح قانون بیمه کشاورزان، روستاییان و عشایر
- طرح قانون هوای پاک و اصلاح قانون حفظ کاربری اراضی کشاورزی
- اصلاح قانون تأسیس سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی
- لایحه ارزیابی محیط زیستی و لایحه خاک و طرح اصلاح قانون ذیل سیاست‌های اصل ۴۴ (اصلاح فضای کسب و کار)
- تهیه طرح عمران و توسعه روستایی و...
- اصلاح قانون نحوه فعالیت احزاب سیاسی و اصلاح قوانین انتخابات مجلس شورای اسلامی، ریاست جمهوری و شوراهای اسلامی
-

ز) مأموریت‌های خارجی:

انجام مأموریت‌های متعدد خارجی در حوزه‌های کشاورزی، آب، منابع طبیعی، اقتصادی و سیاسی و سرپرستی هیأت در کشورهای مختلف و حضور و سخنرانی در مجامع بین‌المللی نظیر IPU، UNCCD، COP و PUIC، APA، ASGP

زندگینامه

اینجانب غلامرضا نوری قزلجه، فرزند سلمان در دهم اردیبهشت سال ۱۳۴۹ در یک خانواده کشاورز و مذهبی در روستای قزلجه از توابع بخش تیکمه‌داش شهرستان بستان‌آباد در استان آذربایجان شرقی به دنیا آمدم.

تحصیلات ابتدایی را در روستای قزلجه و دوره راهنمایی را در قره‌چمن سپری نمودم و سپس در **هنرستان کشاورزی تبریز** در رشته کشاورزی تحصیل خود را ادامه دادم. اولین هنرآموزی بودم که پس از سال‌ها از این هنرستان به دانشگاه راه پیدا کرد و مقطع **کارشناسی** را در رشته **مهندسی کشاورزی-دامپروری** در **دانشگاه تبریز** به پایان رساندم.

بلافاصله پس از فارغ‌التحصیلی به خدمت مقدس سربازی اعزام و بعد از گذراندن آموزش‌های مقدماتی و تخصصی در تهران بعنوان افسر وظیفه تخصصی، برای ادامه خدمت به **اداره دامپزشکی و کنترل مواد غذایی ارتش جمهوری اسلامی ایران** منتقل شدم و حدود یک سال و نیم از دوره خدمت خود را در **حوزه کشاورزی و دامپروری سازمان خودکفایی ارتش** در مراغه گذراندم.

در اولین گام از خدمت اداری، در مدیریت جهادسازندگی شهرستان بستان‌آباد، به عنوان **کارشناس امور دام جذب و مشغول فعالیت** شدم و ضمن گذراندن سنوات خدمتی متعارف از کارشناسی، به رییس اداره و سپس به **معاون مدیریت و درنهایت مدیر جهاد کشاورزی شهرستان** ارتقاء یافتم. در این دوره از خدمت، موفق به **کسب رتبه ممتاز در شهرستان تحت مدیریت**، در بحث **توسعه سیستم‌های آبیاری تحت فشار**، **توسعه باغات مدرن و کشت‌های متراکم**، **تولید انبوه محصولات سالم و تشکیل صندوق توسعه سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی و همچنین توسعه دامداری صنعتی و نیمه‌صنعتی**، بهبود کیفیت دام‌های بزرگ از طریق **اصلاح نژاد و بهبود شاخص ضریب تبدیل مرغداری‌های صنعتی** شدم، که همه این توفیقات را مدیون رابطه گرم و صمیمی و تعامل با کشاورزان و تولیدکنندگان و فعالان **زنجیره ارزش کشاورزی و غذا** منطقه می‌دانم.

در ادامه مسیر خدمت، در سازمان جهاد کشاورزی استان آذربایجان شرقی مشغول خدمت شدم و همزمان در سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی استان نیز پس از اخذ رأی اول، به عنوان رییس کمیته ارتقاء

توانمندی‌های حرفه‌ای اعضا خدمت نمودم و در کنار این فعالیت‌ها تحصیلات تکمیلی خود را مجدداً در رشته **مهندسی کشاورزی - مدیریت کشاورزی** ادامه دادم.

پس از نامزدی در انتخابات مجلس نهم و با رأی **مردم شریف حوزه انتخابیه بستان آباد** وارد مجلس شورای اسلامی شدم و با عضویت در **کمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی مجلس شورای اسلامی**، به عنوان نایب رئیس این کمیسیون، و سپس در کمیسیون ویژه اصل ۴۴ به عنوان عضو هیأت ریسه و چند کمیسیون مشترک در جایگاه ریاست و عضویت در هیأت ریسه آن‌ها به خدمت در حوزه تقنین و نظارت پرداختم. در این دوره پیشنهادهای مهم و قابل توجهی در حوزه‌های مختلف سیاسی و اقتصادی به ویژه در بخش کشاورزی از جمله **افزایش سرمایه بانک کشاورزی، قانون رفع تداخل اراضی ملی و مستثنیات مردم، طرح کاداستر و صدور اسناد زمین‌های کشاورزی، توسعه سیستم‌های آبیاری نوین و مصرف بهینه آب، و همچنین طراحی و تکمیل طرح‌ها و لوایحی نظیر اصلاح قانون حفظ کاربری اراضی، لایحه خاک، هوای پاک و...** از سوی اینجانب طرح و به تصویب رسید.

پس از پایان مجلس نهم و از هفتم خرداد ماه ۱۳۹۵، مجدداً به وزارت جهاد کشاورزی بازگشتم و در پست‌های مشاور وزیر، جانشین قائم مقام وزیر و نماینده ویژه وزیر جهاد کشاورزی در موضوع انتقال دانش فنی در سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی و مؤسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی به خدمت خود ادامه دادم.

پس از مدتی با درخواست مجلس شورای اسلامی به مجلس مأمور و در سمت معاون حوزه ریاست مجلس و جانشین معاونت اجرایی و مسئول پیگیری طرح توسعه بهارستان با مجلس شورای اسلامی همکاری کردم و در نهایت به عنوان معاون اجرایی رئیس محترم مجلس شورای اسلامی انتخاب شدم. در این مقطع پس از پذیرفته شدن در رشته سیاست‌های توسعه کشاورزی، در مقطع دکتری به تحصیلات خود ادامه دادم.

مجدداً با رأی **مردم شریف حوزه انتخابیه بستان آباد** وارد مجلس یازدهم شدم و ضمن عضویت در کمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی، و دفاع تمام‌قد از بخش کشاورزی در مجلس، ریاست فراکسیون مستقلین ولایی مجلس یازدهم را نیز عهده دار شدم. در حال حاضر نیز با رأی مجدد مردم شریف شهرستان بستان آباد وارد مجلس دوازدهم شده‌ام و در کمیسیون کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط زیست عضویت دارم.

در این سال ها در مأموریت های متعدد رسمی خارجی در قالب گروه های دوستی ، کمیسیون، بین المجالس جهانی ، مجمع مجالس آسیایی ، ناظر بین المللی و .. در حوزه های اقتصادی ، توسعه پایدار، بیابان زدایی، امنیت غذایی، محیط زیست و سیاسی حضور داشتم

روستازاده و کشاورز زاده بودن به همراه فعالیت در بخش کشاورزی از عنفوان جوانی، در

کنار پانزده سال تحصیل تا مقطع دکتری در رشته های مرتبط با بخش کشاورزی، حضور فعال در جمع فرهیختگان و دانشگاهیان بخش کشاورزی در دانشگاه ها و سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی و همچنین سابقه خدمتی سی ساله در سطوح مختلف کارشناسی و مدیریتی و سیاست گذاری بخش کشاورزی، دست به دست هم داده است تا اینجانب را بعنوان یک کارشناس و مدیر در مسیر خدمت بیشتر به بخش کشاورزی قرار دهد.

احساس تعلق به بخش کشاورزی و تعصب ویژه به این بخش در کنار باور عمیق به امر پیشرفت پایدار کشاورزی و امنیت زیستی در ایران و امکان تأمین امنیت غذایی کشور پیرو تاکیدات مقام معظم رهبری(مدظله العالی) با بهره گیری صحیح از منابع موجود، همراه مردم و کشاورزان بودن، اعتقاد راسخ به کشاورزمحوری در توسعه کشاورزی کشور و همچنین دفاع از حقوق کشاورزان و تلاش برای بهبود کیفیت زندگی کشاورزان و روستاییان و عشایر از ویژگی های نهادینه شده اینجانب می باشد.

خلاصه اهداف، راهبردها و سیاست های اجرایی

هدف اصلی :

تأمین امنیت غذایی (فراهمی، دسترسی، سلامت، و ثبات + پایداری = تاب آوری) به استناد اسناد بالادستی از جمله اصول سوم و چهل و سوم قانون اساسی؛ سیاست های کلی نظام در بخش کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط زیست؛ قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی، قانون افزایش بهره وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی، قانون برنامه هفتم پیشرفت کشور و سند امنیت غذایی دانش بنیان (مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی)، با پیاده سازی اصول حکمرانی خوب در زنجیره ارزش کشاورزی و غذا، از منابع طبیعی و زیستی و پایه تا سلول مصرف کننده

رئوس اقدامات اصلی:

- ❖ ایجاد تعامل و تعادل بین سه ضلع اصلی حکمرانی زنجیره ارزش کشاورزی و غذا یعنی : بخش خصوصی (تولیدکنندگان و فعالان زنجیره ارزش کشاورزی و غذا) بعنوان ذینقشان و ذینفعان؛ مردم (مصرف کنندگان) بعنوان ذینفعان؛ و سیاستگذار (حاکمیت و دولت) بعنوان ذینقش
- ❖ باور، التزام و عمل به اصول حکمرانی خوب از نگاه علمی و همچنین آموزه های حضرت علی (ع) در نهج البلاغه شامل : شفافیت، حاکمیت قانون، افزایش مشارکت بخش خصوص و مردم، پاسخگویی، مسئولیت پذیری، اثر بخشی و کارآیی، برابری و فراگیر بودن، کاهش تعارض منافع از طریق اجماع و وفاق جمعی
- ❖ حرکت در مسیر گفتمان دولت و میثاق دکتر مسعود پزشکیان با ملت شریف ایران
- ❖ باور و اعتقاد راسخ به مسئولیت جمعی دولت و هم افزایی در درون آن و کمک به بخش های دیگر در مواقع لزوم
- ❖ تعامل و هماهنگی کامل با بخش های مرتبط و نزدیک نظیر: آب و انرژی، محیط زیست، بهداشت و سلامت غذا و صنایع وابسته پسمین و پیشین و تجارت

- ❖ اولویت بندی امور، برنامه محوری و توجه ویژه به برنامه های کوتاه مدت، میان مدت (برنامه هفتم پیشرفت) و بلندمدت (سند امنیت غذایی دانش بنیان)
- ❖ حل و فصل اختلافات ارضی منابع طبیعی با مستثنیات مردم در اجرای قانون رفع موانع تولید
- ❖ تکمیل سند دار کردن اراضی کشاورزی
- ❖ تکمیل توسعه زنجیره ارزش کشاورزی و غذا
- ❖ ایجاد ثبات و آرامش در بازار نهاده ها و محصولات کشاورزی و غذایی به نظم درآوردن واسطه هایی که به ارزش محصول در طول زنجیره ارزش می افزایند و حذف واسطه های غیر ضرور و افزایش هزینه
- ❖ ارتقای بهره وری کل عوامل تولید کشاورزی از طریق توسعه علم و فناوری در بخش و توسعه تحقیقات تقاضا محور
- ❖ اصلاح، کوچک سازی و چابک سازی ساختار وزارت جهادکشاورزی از طریق تمرکز زدایی و تسهیل فرایندها و چابک سازی با توجه به قانون تشکیل وزارت جهادکشاورزی و برنامه هفتم پیشرفت
- ❖ شایسته گزینی و شایسته سالاری و توجه به تناسب تخصص و تجربه با سمت و پست در انتخاب مدیران ستادی تا مرکز خدمات جهادکشاورزی با رعایت اصل کاهش تعارض منافع و اصول حکمرانی خوب و بهره مندی از تمام ظرفیت کارشناسی و اجرایی داخل مجموعه وزارت جهادکشاورزی در جهت ایجاد همدلی و هم افزایی و تعاملات سازنده درون بخشی در جهت اهداف سازمانی از طریق انتخاب مدیران باتجربه، استفاده از نخبگان درون و برون وزارت جهادکشاورزی (آشنا به بخش کشاورزی و نیازهای آن)
- ❖ توجه ویژه به برنامه ریزی در طول زنجیره ارزش بمنظور تامین ذخایر راهبردی کالاهای اساسی توسط دولت و بخش خصوصی و واگذاری امور تصدی گری زنجیره ارزش به بخش خصوصی و فعالان و صاحبان زنجیره ارزش
- ❖ برنامه ریزی برای توسعه تجارت کشاورزی و غذا از طریق ایجاد تنوع در مبادی و مقاصد وارداتی و صادراتی از طریق توسعه توافقتنامه های تجاری و همکاری های منطقه ای و رفع موانع دست و پاگیر تجارت کشاورزی و غذا

- ❖ توجه به توسعه عمودی بخش کشاورزی و غذا خصوصا کشت های متراکم (گلخانه ای و ...) و عدم توسعه افقی با توجه به محدودیت منابع آب و شرایط اقلیمی
- ❖ هماهنگی تصمیمات مهم قبل از اجرا با رئیس جمهور محترم و هیات وزیران
- ❖ توجه ویژه به بهره برداران و ذینفعان زحمتکش بخش کشاورزی و جلب مشارکت آنها در تصمیم گیری ها و جایگزینی «کشاورز محوری» به جای «کشاورزی محوری»
- ❖ تلاش در جهت تامین منابع مالی لازم بمنظور حصول رشد ۵/۵ درصدی ارزش افزوده بخش کشاورزی در پایان سال برنامه هفتم پیشرفت
- ❖ مبنا قراردادن توسعه کشاورزی روستا پایه با توسعه و پیشرفت پایدار روستایی و عشایری

خلاصه هدف کلی، راهبردها و سیاست های اجرایی

ردیف	هدف کلی	راهبردهای دستیابی به هدف کلی	سیاست اجرایی
۱	تامین غذای سالم و با کیفیت برای آحاد جامعه با تکیه حداکثری به تولید داخل و با حفظ پایداری منابع پایه	۱- «فراهمی غذا» (با تکیه حداکثری به تولید داخل)	(۱) ارتقاء ضریب خودکفایی کالاهای اساسی و اقلام غذایی از طریق کاهش خلاء عملکرد، کاهش تلفات و ضایعات، اجرای الگوی بهینه کشت در چارچوب آب قابل برنامه ریزی، اصلاح الگوی مصرف مواد غذایی و افزایش ضریب نفوذ دانش و فناوری در طول زنجیره ارزش (۲) افزایش ضریب خودکفایی نهاده های مورد نیاز با نفوذ دانش و فناوری و بسترسازی برای مشارکت بیشتر بخش غیر دولتی (۳) جهش سرمایه گذاری دولتی و بخش غیر دولتی در بخش کشاورزی و غذا از طریق افزایش سهم سرمایه گذاری دولتی از کل سرمایه گذاری کشور و فراهم سازی بستر و محیط سرمایه گذاری بخش خصوصی با اعطای تسهیلات و مشوق های تولید و ایجاد سودآوری در بخش (۴) اتخاذ سیاست های حمایتی موثر و کارآمد از بخش کشاورزی از طریق یکپارچه سازی و هدفمندسازی سیاست های حمایتی نتیجه گرا از بخش کشاورزی از جمله تقویت مدیریت مخاطرات (ریسک) و صندوق های حمایتی، یارانه نهاده ها و تسهیلات (۵) ایجاد ارزش افزوده بالاتر از بقایا و ضایعات و تلفات از طریق توسعه فناوری های بازیافت ارزش (۶) کاهش سهم خام فروشی محصولات کشاورزی از طریق توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی محصولات کشاورزی

سیاست اجرایی	راهبردهای دستیابی به هدف کلی	هدف کلی	ردیف
(۷) ارتقاء شاخص‌های مکانیزاسیون و صنایع فرآوری محصولات کشاورزی از طریق بکارگیری فناوری های نوین، سامانه‌های هوشمند و توسعه شرکت‌های خدمات فنی و تخصصی غیر دولتی در بخش کشاورزی (۸) کارآمدسازی سیاستهای تجاری و حمایت های مرزی از طریق اصلاح قوانین و مقررات، ایجاد ثبات در سیاست‌ها، مهار قاچاق، استفاده از ظرفیت‌های تولید کشت فراسرزمینی و توسعه دیپلماسی غذایی			
(۹) توسعه و تکمیل زنجیره‌های ارزش محصولات کشاورزی از طریق مشارکت بخش غیر دولتی (۱۰) کمک به افزایش دسترسی اقتصادی و بهره‌مندی عادلانه آحاد مردم به ویژه اقشار آسیب‌پذیر به غذای کافی و مغذی از طریق کنترل تورم، توزیع مناسب درآمدها، حمایت‌های هدفمند و ارتقای کارایی بازار	۲- «دسترسی فیزیکی و اقتصادی» آحاد جامعه به غذا		
(۱۱) تلاش و کمک به سایر دستگاه های اجرایی در اصلاح الگوی مصرف غذا و کاهش سوء تغذیه با افزایش سواد و تنوع غذایی (۱۲) ارتقای سطح ایمنی، سلامت و کیفیت غذا در طول زنجیره ارزش با استانداردسازی، پایش، نظارت و برندسازی	۳- بهبود سطح سلامت و ایمنی غذا		
(۱۳) حکمرانی کارآمد آب از طریق مدیریت جامع حوضه‌های آبخیز، تعادل بخشی به سفره‌های آب زیرزمینی و منابع آب سطحی، همکاری با سایر ارکان و دستگاه های اجرایی ساماندهی چاه‌های غیرمجاز، استفاده از منابع نامتعارف آب، ارتقای راندمان و بهره‌وری آب و توسعه آبخیزداری و	۴- حفاظت و بهره‌برداری پایدار از منابع پایه، طبیعی و		

سیاست اجرایی	راهبردهای دستیابی به هدف کلی	هدف کلی	ردیف
آبخوان‌داری (۱۴) سازگاری با پدیده تغییر اقلیم از طریق استقرار کشاورزی حفاظتی، دقیق و هوشمند به تغییرات اقلیمی (۱۵) پایدارسازی توان اکولوژیک زیست بوم با حفاظت از تنوع زیستی و منابع طبیعی و احیاء عرصه‌های تخریب یافته، (۱۶) کنترل فرسایش خاک با مدیریت یکپارچه حوضه آبخیز و توسعه آبخیزداری بیولوژیک با مشارکت جوامع محلی (۱۷) ارتقاء ماده آلی خاک برای افزایش حاصلخیزی و کاهش آلودگی خاک توسط بهره‌برداران (۱۸) حفظ کاربری اراضی کشاورزی از طریق جلوگیری از خرد شدن، ایجاد نظام انگیزشی لازم برای یکپارچه سازی مدیریتی اراضی و پایش و نظارت هوشمند حفظ کاربری اراضی	تنوع زیستی		
(۱۹) ارتقاء زیست‌بوم نوآوری ملی بخش کشاورزی از طریق افزایش اثربخشی نظام آموزش، پژوهش و فناوری بخش کشاورزی با تاکید بر بازتعریف نقش دولت و افزایش نقش بخش غیردولتی (۲۰) اصلاح ساختار و مدیریت یکپارچه غذایی از طریق اصلاح ساختار وزارت جهادکشاوزی و ایجاد نظام مدیریت جامع، کارآمد، مشارکت‌پذیر، تحول‌گرا و پاسخگو در خصوص امنیت غذایی و توسعه نظام هوشمند سنجش، پایش و ارزیابی مستمر شاخص‌های مرتبط با امنیت غذایی (۲۱) بهبود مدیریت کلان بخش کشاورزی با مشارکت تشکلهای صنفی و تخصصی فراگیر و اصلاح نظام	۵-اصلاح ساختارها و مدیریت یکپارچه و کارآمد		

سیاست اجرایی	راهبردهای دستیابی به هدف کلی	هدف کلی	ردیف
بهره‌برداری با توسعه مشارکت تشکلی‌ها (۲۲) هویت‌بخشی به فعالیت کشاورزی با تقویت نظام تعیین صلاحیت حرفه‌ای، توانمندسازی منابع انسانی بخش (۲۳) اصلاح ساختار جمع‌آوری، پردازش و انتشار آمارهای بخش کشاورزی بر مبنای اطلاعات ثبتی (۲۴) توجه به مسئله توسعه روستایی و عشایری بعنوان یک وظیفه فراموش شده مندرج در قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی			

اقدامات فوری و کوتاه‌مدت

- ❖ پرداخت مطالبات کشاورزان و گندمکاران و کلزاکاران
- ❖ تعیین و اعلام قیمت‌های تضمینی سال زراعی ۱۴۰۳-۱۴۰۴
- ❖ تامین کودهای شیمیایی و بذر برای شروع سال زراعی آینده
- ❖ تامین یارانه‌های پرداختی برای بذر و کود
- ❖ بازسازی سریع گله‌های مولد دام و افزایش تولید گوشت قرمز
- ❖ حفظ میزان جوجه‌ریزی و برنامه‌ریزی عرضه مرغ با توجه به ایام پیشرو
- ❖ اصلاح سریع ساختار وزارت جهاد کشاورزی بمنظور چابک‌سازی و خدمت‌رسانی سریع‌تر
- ❖ تسریع در توافقات تجاری بمنظور توسعه تجارت و صادرات
- ❖ تامین ارز نهاده‌های دام و طیور و تکمیل ذخایر راهبردی کالاهای
- ❖ توزیع سریع نهاده‌های وارداتی
- ❖ تدوین برنامه‌های اجرایی و آیین‌نامه‌های قانون برنامه هفتم پیشرفت

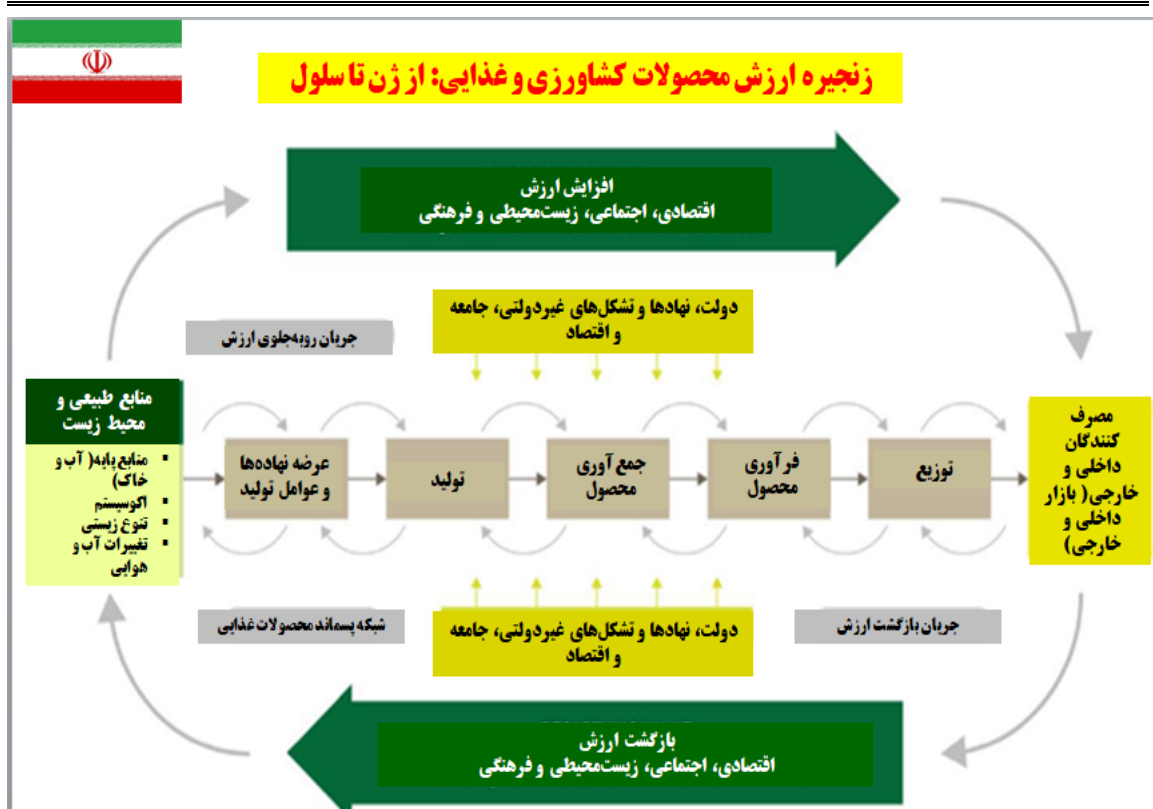

مقدمه

کشاورزی قدمتی به اندازه تاریخ بشریت دارد. به مرور زمان و با توسعه جوامع، تا همین چندی پیش وظیفه بخش کشاورزی تنها تولید محصولات کشاورزی و غذایی و فرآورده های ناشی از این محصولات بود. اما تهدیدهای بروزیافته در دنیای مدرن از قبیل **تغییرات اقلیمی، مناقشات بین المللی و منطقه ای و مسائل مرتبط با سلامت و الگوهای مصرف محصولات کشاورزی و غذایی،** تعریف و نوع نگاه به بخش کشاورزی را از یک بخش صرفاً تولید محصولات کشاورزی با استفاده از منابع طبیعی و زیستی و پایه به یک بخش با تعریف گسترده زیر تغییر یافته است:

کشاورزی عبارتست از **تولید محصولات کشاورزی مانند غذا، الیاف، فرآورده های چوبی، محصولات باغبانی و سایر تولیدات گیاهی و جانوری، کشاورزی همچنین داد و ستد، فراورش، بازاریابی و توزیع محصولات کشاورزی، عرضه محصولات زراعی و صنایع خدماتی وابسته، بهداشت، تغذیه و مصرف غذا، بهره برداری و حفاظت از منابع آب و زمین و ویژگیهای فرهنگی سیستم های غذایی و الیاف** را در بر می گیرد.

بنابراین کشاورزی زنجیره ارزشی است که از آن به زنجیره ارزش از **ژن** (اشاره به منابع پایه شامل آب، خاک و تنوع زیستی، محیط زیست دارد) تا **سلول** (اشاره به سلول مصرف کنندگان نهایی دارد) یاد می شود، و از طولانی ترین، پیچیده ترین، پرذینفع و پرذینقش ترین زنجیره های ارزش می باشند و در صورتیکه در مدیریت این زنجیره ها و توسعه آنها **محوریت بخش خصوصی و مردم** در نظر گرفته نشود و **منافع ایشان** تامین نگردد، **امنیت غذایی (شامل فراهمی، دسترسی فیزیکی و اقتصادی، سلامت و کیفیت محصول، و پایداری و ثبات و تاب آوری زنجیره) و فرآیند توسعه کشاورزی و روستایی** مورد تهدید قرار می گیرد.

با این نوع نگاه به بخش کشاورزی، بدیهی است وزیر و وزارت جهاد کشاورزی بعنوان یکی از اضلاع حکمرانی خوب بخش کشاورزی، باید وظیفه حاکمیتی خویش را به خوبی انجام دهد و این زنجیره ارزش را به بهترین شیوه مدیریت نماید تا نتیجه آن تامین امنیت غذایی کشور باشد.

اصول حاکم بر برنامه پیشنهادی

❖ ایجاد تعامل و تعادل بین سه ضلع اصلی حکمرانی زنجیره ارزش کشاورزی و غذا یعنی : بخش خصوصی (تولیدکنندگان و فعالان زنجیره ارزش کشاورزی و غذا) بعنوان ذینقشان و ذینفعان؛ مردم (مصرف کنندگان) بعنوان ذینفعان؛ و سیاستگذار (حاکمیت و دولت) بعنوان ذینقش

❖ باور، التزام و عمل به اصول حکمرانی خوب از نگاه علمی و همچنین آموزه های حضرت علی (ع) در نهج البلاغه شامل : شفافیت، حاکمیت قانون، افزایش مشارکت بخش خصوص و مردم، پاسخگویی، مسئولیت پذیری، اثر بخشی و کارآیی، برابری و فراگیر بودن، کاهش تعارض منافع از طریق اجماع و وفاق جمعی

❖ در نظر گرفتن اصول قانون اساسی، سیاست های کلی ابلاغی مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، قانون برنامه هفتم پیشرفت کشور، سایر قوانین و اسناد مراجع بالادستی مرتبط با زنجیره ارزش کشاورزی و غذا بویژه سند امنیت غذایی دانش بنیان آنچه که در ادامه این برنامه آمده است شرح و بسط مبسوط از چالشها و برنامه هایی است که در راستای اسناد بالادستی پیش رو تدوین شده است.

اسناد بالادستی حاکم بر تدوین برنامه

قانون اساسی

اصل سوم

دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است برای نیل به اهداف مذکور در اصل دوم، همه امکانات خود را برای امور زیر بکار برد:

۱۳- تامین خودکفائی در علوم و فنون صنعت و کشاورزی و امور نظامی و مانند اینها.

اصل چهل و سوم (تأمین نیاز اساسی و خوراک)

برای تأمین استقلال اقتصادی جامعه و ریشه کن کردن فقر و محرومیت و برآوردن نیازهای انسان در جریان رشد، با حفظ آزادی او، اقتصاد جمهوری اسلامی ایران براساس ضوابط زیر استوار می‌شود:

۱- تأمین نیازهای اساسی: مسکن، خوراک، پوشاک، بهداشت، درمان، آموزش و پرورش و امکانات لازم برای تشکیل خانواده برای همه.

۹- تأکید بر افزایش تولیدات کشاورزی، دامی و صنعتی که نیازهای عمومی را تأمین کند و کشور را به مرحله خودکفائی برساند و از وابستگی برهاند.

اصل پنجاهم، پایداری

در جمهوری اسلامی، حفاظت محیط‌زیست که نسل امروز و نسل‌های بعد باید در آن حیات اجتماعی روبه رشدی داشته باشند، وظیفه عمومی تلقی می‌شود. از این رو فعالیت‌های اقتصادی و غیر آن که با آلودگی محیط‌زیست یا تخریب غیر قابل جبران آن ملازمه پیدا کند، ممنوع است.

چشم انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی (۱۳۸۲/۰۸/۱۲)

■ ایران کشوری است توسعه‌یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه، با هویت اسلامی و انقلابی، الهام‌بخش در جهان اسلام و با تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین‌الملل. جامعه ایرانی در افق این چشم انداز چنین ویژگی‌هایی خواهد داشت:

برخوردار از سلامت، رفاه، امنیت غذایی، تأمین اجتماعی، فرصت‌های برابر، توزیع مناسب درآمد، نهاد مستحکم خانواده، به دور از فقر، فساد، تبعیض و بهره‌مند از محیط زیست مطلوب

- سیاست‌های کلی نظام «کشاورزی» (۱۳۹۱/۰۹/۲۹)
- سیاست‌های کلی نظام «سلامت» (۱۳۹۳/۰۱/۱۸)
- سیاست‌های کلی نظام «محیط زیست» (۱۳۹۴/۰۸/۲۶)
- سیاست‌های کلی نظام «اقتصاد مقاومتی» (۱۳۹۲/۱۱/۲۹)
- سیاست‌های کلی نظام «اصلاح الگوی مصرف» (۱۳۸۹/۰۴/۱۵)
- سیاست‌های کلی نظام «جمعیت» (۱۳۹۳/۰۲/۳۰)
- قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی (۱۳۷۹/۱۰/۰۶)
- قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی (۱۳۸۹/۵/۱۹)
- راهنمای بلندمدت توسعه بخش کشاورزی از منظر آمایش سرزمین (۱۳۹۱/۱۱/۱۶)
- قانون تمرکز وظایف و اختیارات مربوط به بخش کشاورزی در وزارت جهاد کشاورزی (۱۳۹۱/۱۲/۱۲)
- قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (۱۳۹۶/۰۱/۱۶)
- سیاست‌های کلی برنامه هفتم با اولویت پیشرفت اقتصادی توأم با عدالت (موارد مرتبط با کشاورزی) (۱۴۰۱/۰۶/۲۱)

امور زیربنایی

بند ۶) تأمین امنیت غذایی و تولید حداقل ۹۰ درصد کالاهای اساسی و اقلام غذایی در داخل، همراه با

حفظ و ارتقاء ذخایر ژنتیکی و منابع آبی و افزایش سطح سلامت و ایمنی مواد غذایی.

- اصلاح الگوی کشت با توجه به مزیت‌های منطقه‌ای و منابع آبی و با اولویت بخشی به تولید کالاهای راهبردی کشاورزی.

بند ۷) استقرار نظام مدیریت یکپارچه منابع آب کشور و افزایش بهره‌وری حدود پنج درصدی آب

کشاورزی.

- کنترل و مدیریت آب‌های سطحی و افزایش منابع زیرزمینی آب از طریق آبخیزداری و آبخوان‌داری.

- برنامه‌ریزی برای دستیابی به سایر آب‌ها و بازچرخانی آب‌های صنعتی و پساب.

بند ۱۰) تحقق سیاست‌های کلی آمایش سرزمین با توجه به مزیت‌های بالفعل و بالقوه و اجرایی ساختن موارد

برجسته آن با توجه ویژه بر دریا، سواحل، بنادر و آب‌های مرزی.

سند امنیت غذایی دانش بنیان مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۴۰۲)

ماده ۳- چشم‌انداز

ایران در سال ۱۴۱۱ کشوری است برخوردار از امنیت غذایی متکی بر ظرفیت‌ها و قابلیت‌های مردم‌محور، با تکیه حداکثری به تولید داخل از طریق افزایش ضریب نفوذ دانش، ارتقای بهره‌وری و اعتلای فرهنگ کشاورزی، دسترسی فیزیکی و اقتصادی آحاد جامعه به غذای کافی، سالم، ایمن، مغذی، با اصالت، حلال، طیب و با کیفیت بر مبنای الگوی مصرف بهینه مبتنی بر سبد غذایی مطلوب، با حفظ پایداری منابع پایه آب و خاک و حفظ تنوع زیستی

جمع‌بندی بررسی اسناد بالادستی مانند قانون اساسی، کلام امام (ره)، بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، بیانیه گام دوم، برنامه‌های اول تا ششم توسعه اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی کشور، قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور، سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴، سیاست‌های کلی منابع آب، سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف، سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، سیاست‌های کلی جمعیت، سیاست‌های کلی سلامت، سیاست‌های کلی محیط زیست، سیاست‌های کلی بخش کشاورزی، قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی، قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی، قانون تمرکز وظایف و اختیارات مربوط به بخش کشاورزی در وزارت جهاد کشاورزی، **سند امنیت غذایی دانش بنیان و سیاست‌های کلی برنامه پنج ساله هفتم توسعه کشور ابلاغی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) و قانون برنامه هفتم پیشرفت کشور**، نشان می‌دهد که، افزایش اقتدار و استقلال کشور با عدم وابستگی در محصولات اساسی و راهبردی کشاورزی و با دستیابی به امنیت غذایی از طریق تولید پایدار با تکیه بر منابع و ظرفیت‌های بالقوه و بالفعل داخلی تامین می‌شود.

همچنین باید تأمین حداقل انرژی و پروتئین مورد نیاز برای یکایک مردم، رعایت کرامت انسانی افراد در دسترسی به غذای کافی، رعایت عدالت بین‌نسلی در توسعه بخش کشاورزی و روستایی، حفاظت از منابع پایه، تعادل زیست‌بوم‌ها و مهار عوامل ناپایداری آن‌ها، توجه به رویکردهای تحولی و جهش‌آفرین در توسعه بخش کشاورزی و روستایی، سیاست‌گذاری باثبات و قابل پیش‌بینی بودن بازارهای محصولات کشاورزی، جهت‌دهی به حمایت‌ها در راستای تولید بهره‌ور و ارتقای دانش و فناوری و اشتغال دانش‌بنیان، توسعه تحقیقات در بخش کشاورزی با تأکید بر ارتقای نقش بخش خصوصی و شرکت‌های دانش‌بنیان، توجه به جایگاه و شأن اجتماعی کشاورزان و کشاورزی، ارتقای شاخص‌های کیفیت و سلامت غذا در کل اجزای زنجیره ارزش، حاکمیت فرهنگ مطلوب غذایی متناسب با ظرفیت‌های سرزمینی و پرهیز از اسراف غذا، به حداکثر رسیدن مشارکت آحاد جامعه در همه حلقه‌های زنجیره ارزش حوزه کشاورزی و امنیت غذایی و واگذاری عمده مسئولیت‌ها و اختیارات مناطق به نهادهای محلی و مردمی، چابک‌سازی ساختار دولتی در بخش کشاورزی و استفاده حداکثری از توان بخش خصوصی، کاهش خام‌فروشی محصولات کشاورزی و تنوع‌بخشی به مقاصد صادراتی هنگام برنامه‌ریزی مورد توجه قرار گیرد.

مقام معظم رهبری (مدظله العالی) نیز به دفعات بر لزوم ارتقای بهره‌وری و رشد تولید نیازهای اساسی کشور

بویژه در حوزه بخش کشاورزی و غذا از طرق زیر تأکید فرموده‌اند

❖ مقابله با عوامل تضعیف‌کننده تولید

❖ افزایش بهره‌وری با دانش‌بنیان کردن تولید

❖ نقش‌آفرینی مردم در سرمایه‌گذاری برای تولید

❖ حمایت‌های قانونی و حکومتی و دولتی از تولید

❖ تشویق سرمایه‌گذاری در تولید

❖ اعطای مشوق به تولیدکننده

❖ درازا قرار دادن واسطه‌گری و سفته‌بازی

❖ تضعیف نکردن تولید داخلی با واردات

❖ هدایت نقدینگی های عظیم به سمت تولید

تاکید معظم له بر این است که تنها راه برون رفت از مشکلات اقتصادی و بهبود معیشت مردم و مهار تورم، تاکید بر ارتقای بهره‌وری دانش بنیان و رشد تولید با حمایت از آن و تقویت اقتصاد مقاومتی با راهبرد نگاه درون‌زا و برون نگر است.

در قالب سیاست‌های کلی نیز به موارد مهمی چون «توسعه پایدار کشاورزی با حفاظت از منابع طبیعی پایه...»، «ارتقاء بهره‌وری از آب در تولید محصولات کشاورزی...»، «نوسازی نظام تولید کشاورزی بر مبنای دانش نوین و بومی‌سازی فناوری‌های روز...»، «تأمین امنیت غذایی با تکیه بر تولید از منابع داخلی و نیل به خودکفایی در محصولات اساسی...»، «گسترش زیرساخت‌ها و ایجاد انگیزه برای جذب و توسعه سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی...»، «حمایت مؤثر از ساماندهی فرآیند تولید و اصلاح نظام بازار با تامین پیوسته و مکفی محصولات کشاورزی و غذایی...»، «ایجاد عزم ملی بر احیای منابع طبیعی تجدیدشونده و توسعه‌ی پوشش گیاهی برای حفاظت و افزایش بهره‌وری...»، «شناسایی و حفاظت منابع آب و خاک و ذخایر ژنتیکی گیاهی - جانوری...» اشاره شده است که باید سرلوحه تدوین راهبردهای بخش کشاورزی و منابع طبیعی در برنامه‌های توسعه بخش باشد.

در همین راستا در بخش کشاورزی طی برنامه‌های توسعه، برنامه‌های اجرایی مختلفی به اجرا درآمده که متأسفانه غالباً اهداف پیش‌بینی شده به دلیل تأمین ناکافی امکانات و الزامات و همچنین کم‌رنگ دیده شدن دانش و فناوری بعنوان موتور محرکه توسعه و بعضاً عدم مدیریت صحیح در بخش اجرا محقق نگردیده است.

چالش‌ها

توسعه کشاورزی روستا پایه و تامین امنیت غذایی به معنای دسترسی فیزیکی، اقتصادی و عادلانه همه مردم در طول زندگی به محصولات کشاورزی و غذایی کافی، سالم، مغذی و حلال برای رفع نیازهای یک رژیم تغذیه‌ای سازگار با سلیقه‌ها و ترجیحات آن‌ها برای برخورداری از یک زندگی سالم و فعال از جمله مهمترین وظیفه وزارت جهادکشاورزی است. امنیت غذایی دارای چهار رکن «فراهمی»، «دسترسی»، «سلامت و مصرف»، «ثبات و پایداری (تاب‌آوری)» می‌باشد. برای برقراری امنیت غذایی باید ارکان آن در تمامی اجزاء زنجیره ارزش کشاورزی و غذا از «ژن تا سلول» مورد توجه قرار گیرد.

از این رو باید تلاش نمود با هدف‌گذاری جامع، صحیح و بهنگام، اقدامات و برنامه‌های عملیاتی قابل اندازه‌گیری و به کمک نگاه روش‌مند و پایش دقیق، کشوری برخوردار از امنیت غذایی با تکیه حداکثری به تولید داخل از طریق دانش بنیان نمودن امور و افزایش ضریب نفوذ دانش و ارتقای بهره‌وری، دسترسی فیزیکی و اقتصادی مطمئن آحاد جامعه به غذای سالم و با کیفیت بر مبنای الگوی مصرف بهینه، همراه با توقف ناپایداری‌های منابع پایه و تنوع زیستی باشد.

شرحی از چالش‌ها که برگرفته از اسناد بالادستی به شرح زیر می‌باشد.

چالش‌های اساسی امنیت غذایی و بخش کشاورزی کشور

امنیت غذایی دارای چهار رکن اصلی «فراهمی غذا»، «دسترسی غذا»، «مصرف و سلامت غذا» و «ثبات و پایداری (تاب‌آوری)» است که در ادامه، مهمترین چالش‌ها در هر یک از این ارکان چهارگانه، به اختصار ذکر می‌شود.

چالش‌های مرتبط با رکن «فراهمی غذا»

چالش (۱): ناپایداری ضریب خودکفایی انرژی (۸۰٪ - ۵۵٪) و ضریب خودکفایی پروتئین (۸۷٪ - ۶۰٪) در سه دهه اخیر، بالا بودن خلاء عملکرد در محصولات زراعی (۶۰٪ - ۴۰٪) و باغی، اجرا نشدن الگوی بهینه کشت، ناپایداری در خودکفایی محصولات مهمی مانند گندم و وابستگی در برخی از اقلام محصولات اساسی شامل روغن خوراکی (۹۳٪)، شکر (۵۰٪)، برنج (۲۹٪)، حبوبات (۲۴٪)، گوشت قرمز (۱۶٪)، خوراک دام و طیور (ذرت، جو و کنجاله به ترتیب با وابستگی ۸۸٪، ۴۶٪ و ۸۸٪)

چالش (۲): وابستگی بالا به واردات نهاده‌هایی مانند بذور هیبرید سبزی و صیفی (بیش از ۹۰٪)، کودهای فسفره و پتاسه (بیش از ۸۰٪)، مواد اولیه تولید دارو و مکمل‌های غذای دام، طیور و آبزیان (۱۰۰٪)، مواد موثره و

افزودنی‌های آفت‌کش‌ها (۱۰۰٪)، واکسن آبزیان و طیور (۶۵٪)، تخم چشم زده و بچه ماهی (۵۰٪) و تولید اجداد مرغ گوشتی (بیش از ۹۰٪)، تخم نوغان و ملکه زنبور عسل و ضعف نظام تولید نهال و نشاء گواهی شده **چالش (۳):** پایین بودن سهم سرمایه‌گذاری نسبت به سهم ارزش افزوده بخش کشاورزی و سرمایه‌گذاری انجام شده در کل اقتصاد (طی ۴۰ سال گذشته کمتر از ۴ درصد)، پایین بودن سهم تسهیلات اعطایی بانک‌ها (۷/۷ درصد کل تسهیلات اعطایی)، پایین بودن سهم بودجه بخش کشاورزی (۲/۵ درصد بودجه سنواتی کشور)، ناکارآمدی و ضعف نظام بیمه محصولات کشاورزی در حمایت از تولید و تولیدکنندگان و منفی بودن شاخص حمایت از تولیدکنندگان بخش (۵۰- درصد)

چالش (۴): بالا بودن سهم تصدی‌گری دولت در برخی امور، پایین بودن مشارکت بخش‌های غیردولتی در نظام مدیریت بخش (در سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی)، کم توجهی و نداشتن راهبرد و الگوی مشخص در نظام‌های بهره‌برداری

چالش (۵): پایین بودن سطح تحصیلات کشاورزان (حدود ۷۰٪ تحصیلات ابتدایی و کمتر)، ضعف مهارت شاغلین و دانش‌آموختگان، نبود نظام سنجش مهارت و احراز صلاحیت حرفه‌ای، ضعف ساماندهی مشاغل، بیکاری دانش‌آموختگان بخش کشاورزی، کم‌جاذبه بودن مشاغل کشاورزی و پایین بودن درآمد نسبت به سایر مشاغل (۴۰٪ سایر مشاغل)، ضعف در نظام نوآوری، به کارگیری فناوری‌های نوین و آینده‌ساز و پایین بودن نقش رسانه ملی و بخش خصوصی در آموزش و ترویج بخش کشاورزی

چالش (۶): بالا بودن تلفات و ضایعات و استفاده ناکارآمد از بقایای محصولات کشاورزی، ضعف نظام فرآوری محصول (صنایع تبدیلی و تکمیلی) و پایین بودن ضریب مکانیزاسیون

چالش (۷): منفی بودن تراز تجاری بخش، ناکافی بودن ذخائر راهبردی و عدم استفاده از ظرفیت‌های کشت فراسرزمینی

چالش مرتبط با رکن «دسترسی غذا»

چالش (۸): نابسامانی بازار و اختلاف زیاد قیمت پرداختی مصرف‌کننده و قیمت دریافتی تولیدکننده، ناکارآمدی نظام توزیع، نابسامانی و پایین بودن سهم بازارهای مجازی، کاهش قدرت خرید خانوار، بالا بودن سهم هزینه غذا از هزینه خانوارها، فقدان نظام دقیق پایش و ارزیابی خانوارهای زیر خط فقر غذایی، پایین بودن سرانه دریافت انرژی (پنج دهک اول جامعه) و پروتئین (هفت دهک اول جامعه)، تعدد و ناهماهنگی متولیان حمایت از اقشار آسیب پذیر

چالش‌های مرتبط با رکن «مصرف و سلامت غذا»

چالش (۹): بهینه نبودن الگوی مصرف، شیوع بالای انواع سوءتغذیه و بیماری‌های غیرواگیر مرتبط با تغذیه، هدفمند نبودن یارانه‌های مواد غذایی، پایین بودن سطح فرهنگ و سواد تغذیه‌ای و کم تحرکی

چالش (۱۰): نارسایی در سیاستگذاری، برنامه‌ریزی یکپارچه و متمرکز برای تولید سلامت محور و ردیابی مواد غذایی در طول زنجیره ارزش، تداخل وظایف و ضعف هماهنگی دستگاه‌های مسئول سلامت غذا، نارسایی قوانین در خصوص سلامت مواد غذایی، نارسایی نظام پایش و ارزیابی مستمر مخاطرات بهداشتی

چالش‌های مرتبط با رکن «ثبات و پایداری (تاب‌آوری)»

چالش (۱۱): حکمرانی نامناسب آب، بیلان منفی، فرونشست زمین، وجود بیش از ۴۰۰ هزار حلقه چاه غیرمجاز، پایین بودن راندمان آبیاری (حدود ۴۵٪) و بهره‌وری آب (۱/۴۵ کیلوگرم بر مترمکعب)، توجه ناکافی به استحصال آب از منابع نامتعارف، کم توجهی به عملیات آبخیزداری و آبخوان‌داری

چالش (۱۲): خرد شدن و تغییر گسترده کاربری اراضی کشاورزی، پایین بودن سهم خاک‌های کلاس ۱، ۲ و ۳ (به ترتیب ۶٪، ۲۱٪ و ۲۷٪)، پایین بودن ماده آلی خاک (در بیش از ۸۰ درصد خاک‌ها)، متعادل نبودن عناصر غذایی و پایین بودن حاصلخیزی خاک (خلاء نیتروژن، فسفر و پتاسیم به ترتیب ۴۰٪، ۵۰٪ و ۹۰٪) و وجود درجات مختلف شوری در ۶/۸ میلیون هکتار از اراضی زراعی کشور و بالا بودن میزان فرسایش خاک (حدود ۱۶ تن در هکتار)

چالش (۱۳): تغییر اقلیم و کاهش بارش (۰/۵۹ میلی‌متر در سال)، افزایش تبخیر و تعرق (۵/۶ میلی‌متر در سال)، افزایش متوسط دما (۰/۰۴ درجه سانتیگراد در سال)، خسارات سنگین ناشی از مخاطرات اقلیمی و حوادث غیرمترقبه و اپیدمی‌های بیماری‌های انسانی، دامی و گیاهی

چالش (۱۴): کاهش توان اکولوژیک جنگل‌ها و مراتع کشور، پایین بودن سرانه جنگل، نارسایی در حفاظت و صیانت از منابع طبیعی و تغییر کاربری عرصه‌های طبیعی، نامتناسب بودن عملیات آبخیزداری با نیاز کشور (۲۰٪ عرصه‌های کشور تحت پوشش عملیات آبخیزداری قرار دارد) و گسترش پدیده بیابان‌زایی (حدود ۹۰ میلیون هکتار)

چالش (۱۵): کم توجهی به روستا و توسعه آن، زندگی عشایری و نبود سیاست جامع توسعه روستایی و عشایری، مشخص نبودن متولی امور روستا

چالش (۱۶): کاهش رشد جمعیت، رشد سه برابری جمعیت سالمندان (۶۰ ساله و بیشتر)، نامتوازن بودن تراکم و توزیع جغرافیایی جمعیت در مناطق شهری و روستای، نارسایی آموزش‌های همگانی و فرهنگ‌سازی و جلب مشارکت جامعه در کلیه زمینه‌های مرتبط با امنیت غذایی

چالش (۱۷): یکپارچه نبودن مدیریت زنجیره ارزش محصولات کشاورزی، فقدان زنجیره ارزش یا ناقص بودن آن در برخی محصولات کشاورزی، مشخص نبودن و یا تعدد متولی مدیریت اجزای زنجیره ارزش

چالش (۱۸): قاچاق و صادرات برخی محصولات کشاورزی و مواد غذایی یارانه‌ای تولید داخل و وارداتی به کشورهای همسایه و منطقه، ضعف قرنطینه گیاهی و دامی در برخی از این کشورها و عدم ثبات و در اولویت قرار نداشتن تعاملات بازرگانی در بخش کشاورزی با برخی از کشورهای همسایه و منطقه

چالش (۱۹): نبود نظام مدیریت جامع، هوشمند، کارآمد، مشارکت‌پذیر، تحول‌گرا و پاسخگو در خصوص امنیت غذایی و فقدان نظام هوشمند سنجش، پایش و ارزیابی مستمر شاخص‌های مرتبط با امنیت غذایی

رئوس اقدامات میان مدت در راستای قانون برنامه هفتم پیشرفت کشور و سایر اسناد بالادستی (با همکاری سایر دستگاه های دولتی و حاکمیتی و بخش خصوصی)

اقدامات ملی مرتبط با رکن «فراهمی غذا»

- ۱) برنامه ریزی لازم به منظور خودکفایی در محصولات راهبردی شامل خودکفایی پایدار در گندم و سیب زمینی، تحقق خودکفایی در شکر و حبوبات و افزایش ضریب خودکفایی در برنج، پنبه و روغن خوراکی از طریق توسعه دانش و فناوری های بوم سازگار، ایمن و بی خطر در زنجیره ارزش کشاورزی و غذا از قبیل نهاده ها و روش تولید، فرآوری، لجستیک، تجاری سازی و بازاریابی
- ۲) برنامه ریزی لازم به منظور خودکفایی در نهاده های راهبردی شامل تثبیت خودکفایی در منابع تأمین علوفه و جو، افزایش خودکفایی در ذرت دانه ای و معادل آن و کنجاله
- ۳) توسعه شهرک های کشاورزی گلخانه ای و تکمیل زنجیره ارزش برای انتقال حداکثری تولید محصولات سبزی و صیفی از مزرعه به گلخانه
- ۴) نیازسنجی، سامان دهی و حمایت هدفمند از توسعه گلخانه ها با استفاده از فناوری های نوین از قبیل هوشمندسازی گلخانه ها، کشت عمودی و کشت بدون خاک، گلخانه های دوجداره، استفاده از تحلیل داده در بهینه سازی مصرف انرژی، مهندسی سازی فرم گلخانه
- ۵) تنظیم تولید و عرضه محصولات سبزی و صیفی متناسب با تقاضا در طول سال و کاهش نوسانات تولید و قیمت با تولید و استفاده از داده های عرضه و تقاضا
- ۶) توسعه سیستم های نوین آبیاری و افزایش شاخص مکانیزاسیون به ویژه در مزارع سبزی و صیفی
- ۷) تسهیل مقررات بهره برداری از ظرفیت آب های ساحلی، سرزمینی و بین المللی، توسعه سیستم های متراکم، فوق متراکم به ویژه پرورش آبزیان در نوار ساحلی و قفس و استفاده از ظرفیت های دانش و فناوری ملی و بین المللی در راستای خودکفایی در تجهیزات مورد نیاز
- ۸) حمایت از سرمایه گذاری، انتقال دانش و فناوری، ارتقای بهره وری، ارزش افزایی، ایجاد و تکمیل زنجیره ارزش آبزیان پرورشی مبتنی بر آمایش سرزمین : شامل الف- نظام تأمین تخم چشم زده، بچه ماهی و بچه میگو، ب- به نژادی آبزیان و تنوع بخشی به گونه های با عملکرد بالا و زودبازده و معرفی گونه های جدید، ج- تأمین خوراک آبزیان، د- توسعه مکانیزاسیون و حمل و نقل، ه- توسعه سردخانه ها، صنایع تبدیلی و تکمیلی، بسته بندی و کاهش تلفات و ضایعات، و- توسعه زیرساخت های لازم برای صادرات

- ۹) حفاظت از ذخایر ژنتیکی آبزیان، بازسازی منابع و احیاء زیستگاه-ها، توسعه زیستگاه-های مصنوعی، حفاظت از مناطق تخم-ریزی و نوزادگاهی و رهاسازی بچه ماهی در دریا
- ۱۰) تعیین ذخایر انواع آبزیان در آب‌های ساحلی، سرزمینی و بین‌المللی با استفاده از روش‌ها و فناوری‌های نوین و برنامه‌ریزی به‌منظور بهره‌برداری پایدار از ذخایر و تحقق صید مسئولانه
- ۱۱) توسعه بهره‌گیری از ظرفیت آب‌های داخلی (مخازن سدها، استخرهای مربوط به چاه‌های آب، قنوات و چشمه‌ها، کانال‌های شبکه‌های آبیاری و ...) برای پرورش ماهی با تأکید بر سیستم‌های بهره‌ور مطابق با توان و ظرفیت اکولوژیک
- ۱۲) تقویت زیرساخت‌ها، بنادر، اسکله‌ها و ناوگان صیادی به‌منظور توسعه صید مسئولانه در آب‌های ساحلی، سرزمینی و آزاد
- ۱۳) به‌نژادی دام‌های سبک و سنگین، حفظ تنوع ژنتیکی دام‌های بومی و تنوع‌بخشی به نژادهای اصلاح‌شده به‌منظور افزایش بهره‌وری تولید شیر و گوشت
- ۱۴) استفاده از سایر منابع علوفه‌ای (منابع علوفه‌ای جدید، بقایا، تلفات و ضایعات محصولات) برای تولید گوشت قرمز
- ۱۵) توسعه نظام جیره‌نویسی تغذیه دام و طیور برپایه آخرین یافته‌های علمی
- ۱۶) کاهش ضریب تبدیل خوراک طیور و کاهش هزینه تمام‌شده از طریق بهره‌گیری از فناوری‌های نوین از قبیل اصلاح نژاد طیور، هوشمندسازی مدیریت تولید طیور، توسعه تولید اقتصادی سایر ماکیان، استفاده از مکمل‌های زیستی در جیره طیور، توسعه کاربرد اینترنت اشیا، تحلیل داده و مدل‌سازی برای بهبود مدیریت بهداشت و تغذیه طیور
- ۱۷) ارزش‌افزایی محصولات جانبی کشتار دام و طیور و کاهش ضایعات و پسماندها
- ۱۸) توسعه و تقویت صنایع جانبی و پشتیبان زنجیره ارزش تولید مرغ و تخم‌مرغ
- ۱۹) توسعه و ارتقای زنجیره یکپارچه صنعت مرغ و مشارکت عملیاتی تشکلهای در مدیریت زنجیره صنعت مرغ
- ۲۰) افزایش تولید تخم‌مرغ از طریق افزایش بهره‌وری و فرهنگ‌سازی به‌منظور افزایش مصرف تخم‌مرغ
- ۲۱) اصلاح الگوی توسعه باغ‌های کشور متناسب با توان اکولوژیک سرزمین با تأکید بر محصولات کم‌آب‌بر و خشکبار، صنایع مرتبط و بازارهای داخلی و صادراتی

- ۲۲) بهبود مدیریت باغ‌ها از نظر تنش‌های زیستی و غیرزیستی، تغذیه، آبیاری، مکانیزاسیون و برداشت با تأکید بر بهره‌گیری از دانش و فناوری‌های نوین، افزایش عملکرد، بهره‌وری آب، ارتقاء کیفیت، سلامت و بازارپسندی محصولات باغی
- ۲۳) نوسازی و مدرن‌سازی باغ‌های مسن و فرسوده با تأکید بر بهره‌گیری از دانش و فناوری‌های نوین و ارتقاء کیفیت و سلامت، افزایش عملکرد، بهره‌وری آب، کیفیت و بازارپسندی محصولات باغی
- ۲۴) کاهش وابستگی تولید شیر به علوفه‌های پرآب‌بر (مانند ذرت) و کنجاله سویا از طریق جایگزین نمودن علوفه‌ها و کنجاله‌های کم‌آب‌بر
- ۲۵) افزایش بهره‌وری تولید شیر به‌خصوص در دامداری‌های سنتی و نیمه صنعتی
- ۲۶) ایجاد و تکمیل زنجیره تولید و ارزش صنعت شیر و فراورده‌های لبنی با محوریت تشکلهای منطقه‌ای و شرکت‌های دانش‌بنیان
- ۲۷) توسعه فناوری‌های مؤثر در ارتقاء و رعایت استاندارد کیفی تولید و عرضه شیر و فراورده‌های لبنی از قبیل کیت‌ها و آزمایشگاه‌های تشخیص و فناوری‌های غیرحرارتی سالم‌سازی شیر (پلاσμα، فرا دما، فشار بالا، میدان الکتریکی ارتعاشی، غشایی و میکروفیلتراسیون)
- ۲۸) خودکفایی در تولید ملکه زنبور عسل، بهبود ژنتیکی و توسعه زنبور عسل ایرانی و ارتقاء دانش و فناوری و تکمیل زنجیره‌های ارزش به‌منظور ارتقاء عملکرد و توسعه کیفی صنعت زنبورداری با استفاده از فناوری‌های نوین و تقویت تشکلهای مربوطه جهت مدیریت زنجیره تأمین
- ۲۹) جلوگیری از تقلب در تولید و عرضه عسل و محصولات جانبی با توسعه فناوری‌های تشخیصی و سیستم‌های ردیابی، رتبه‌بندی و گواهی محصول
- ۳۰) جلوگیری از قاچاق دارو، ژل رویال، ملکه و جلوگیری از ورود بیماری‌های قرنطینه‌ای و ویروسی جدید
- ۳۱) کاهش وابستگی به بذور هیبرید وارداتی و ارتقای توانمندی‌های تولید داخل به‌منظور تأمین ارقام داخلی مناسب برای تولید
- ۳۲) بهره‌گیری از دانش و فناوری‌های نوین و حمایت از سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها و توسعه نظام تولید بذر، و حمایت از صادرات بذر
- ۳۳) حمایت از توسعه نظام کشت نشایی در محصولات زراعی و سبزی و صیفی و به‌کارگیری نشا به‌جای بذر
- ۳۴) استفاده از ظرفیت بخش خصوصی و شرکت‌های دانش‌بنیان به‌منظور توسعه ماشین‌آلات نشاکاری

- ۳۵) استفاده از ظرفیت فرآوری بقایای محصولات و ضایعات، محصولات جدید (جلبک‌ها و حشرات) و سایر دانه‌ها (مانند ارزن، سورگوم، تریتیکاله و...) برای جایگزینی بخشی از خوراک دام و طیو
- ۳۶) شناسایی، جمع‌آوری و استفاده از ذخایر ژنتیکی زراعی و باغی به‌منظور تولید ارقام جدید (به‌ویژه بذور هیبرید) برای اقلیم‌های متفاوت و گلخانه
- ۳۷) ارتقای توانمندی تولید داخل بسترهای کشت گلخانه‌ای و کاهش وابستگی به واردات در بسترهای کشت گلخانه‌ای
- ۳۸) توسعه ارقام باغی جدید و مناسب، ارتقاء نظام تأمین پایه، پیوندک و نهال گواهی‌شده و نظارت بر نهالستان‌ها، جلوگیری از تولید نهال‌های غیراستاندارد، توسعه صادرات نهال و تقویت خدمات قرنطینه‌ای با در نظر گرفتن وظایف حاکمیت و اعطای نقش حداکثری به بخش خصوصی
- ۳۹) سالم‌سازی هسته‌های اولیه ارقام تجاری باغی بومی، تأمین ارقام و اندام تکثیری سالم و اصیل و احداث باغ‌های مادری
- ۴۰) دانش‌بنیان کردن تولید اندام‌های تکثیری و بهره‌گیری از فناوری‌های نوین، تأمین ارقام و مواد گیاهی اصیل و سالم و سرمایه‌گذاری، حمایت و ارائه مشوق‌های لازم برای تولید اندام تکثیری گیاهان زینتی در داخل
- ۴۱) سامان‌دهی صدور مجوز تولیدات کشت بافتی، کنترل کیفیت این تولیدات و تأمین مواد اولیه تکثیری و شیمیایی در واحدهای کشت بافتی
- ۴۲) ایجاد و ارتقای نظام تولید خوراک دام و طیور صنعتی
- ۴۳) حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان به‌منظور بومی‌سازی تولید و ارتقای کیفیت انواع کودهای کشاورزی و محرک رشد گیاهی از طریق توسعه دانش فنی یا انتقال فناوری
- ۴۴) بهبود روش‌های مصرف کودهای آلی و زیستی و محرک‌های رشد
- ۴۵) شناسایی و تأمین مواد اولیه موردنیاز تولید کود و محرک‌های رشد به‌منظور کاهش وابستگی به واردات کود و محرک‌های رشد
- ۴۶) حمایت از سرمایه‌گذاری در تولید مواد مؤثره باکیفیت و افزودنی‌های آفت‌کش‌های شیمیایی
- ۴۷) تقویت نظارت بر کاربرد آفت‌کش‌ها از طریق استقرار کامل نظام نسخه‌نویسی الکترونیک آفت‌کش‌ها و ارتقاء دانش و مهارت در حوزه مصرف صحیح آن‌ها
- ۴۸) توسعه و ترویج روش‌های غیرشیمیایی و تلفیقی در مدیریت آفات

- ۴۹) سامان‌دهی و هوشمندسازی توزیع کود با بهره‌گیری از ظرفیت بخش‌های غیردولتی و راه‌اندازی کارگزاری-های تشکل محور در تأمین کود
- ۵۰) توسعه آزمایشگاه‌های تجزیه خاک و گیاه، حمایت از ارزیابی دوره‌ای عناصر غذایی خاک و ارتقاء دانش بهره‌برداران در مصرف علمی و کارشناسی کود
- ۵۱) حمایت از تولید و مصرف آفت‌کش‌ها و کودهای کم‌خطر زیستی به‌منظور افزایش کیفیت، ارتقاء شاخص‌های سلامت محصول و تولید محصولات گواهی‌شده در گلخانه و فضای باز
- ۵۲) ارتقاء نظارت بر کیفیت آفت‌کش‌های وارداتی (شامل مواد مؤثره و افزودنی‌ها) با تأکید بر استقرار سیستم ردیابی محصول
- ۵۳) حمایت از بهسازی، نوسازی و ارتقاء تجهیزات و ناوگان مصرف آفت‌کش‌ها
- ۵۴) خودکفایی در تولید واکسن‌های آبزیان، طیور و دام و کاهش وابستگی در تأمین مواد اولیه
- ۵۵) تهیه و تدوین فارماکوپه داروهای دامی، توسعه نظام نظارت بر واکسن و داروهای دامی، جلوگیری از ورود غیرمجاز دارو و واکسن و استقرار نظام نسخه‌نویسی الکترونیکی دارو
- ۵۶) کاهش وابستگی به واردات مواد اولیه تولید دارو، سموم، اسیدهای آمینه، ویتامین‌ها و دیگر ریزمغذی‌ها از طریق ارتقای توان تولیدکنندگان داخلی
- ۵۷) توسعه تولید واکسن‌های نسل جدید (نو ترکیب) و ایجاد بانک بذر واکسن و تسهیل واگذاری بذر واکسن به شرکت‌های دانش‌بنیان
- ۵۸) تولید مکمل‌های خوراک دام، طیور و آبزیان مبتنی بر ظرفیت داخل با حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان بخش خصوصی
- ۵۹) توسعه تولید مرغ لاین قابل رقابت با نژادهای وارداتی و ارتقاء ضریب خودکفایی در تولید جوجه اجداد گوشتی و حفاظت و بهره‌برداری بیشتر از نژادهای بومی
- ۶۰) تحول در نظام بیمه تخصصی بخش کشاورزی با تأکید بر تحول در ارزیابی ریسک و ضرر و زیان و کاهش مخاطرات اخلاقی و انتخاب نامناسب به‌منظور مدیریت ریسک سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی
- ۶۱) تسهیل و حمایت از ورود بخش خصوصی و تعاونی‌ها به خدمات بیمه‌ای بخش کشاورزی از طریق بهبود فضای رقابتی، ایجاد نظام آمار و اطلاعات و ایجاد مشوق‌ها و نظام یارانه‌ای برای بیمه محصولات راهبردی
- ۶۲) استانداردسازی قراردادهای کار کشاورزی به‌منظور ارائه پوشش‌های بیمه‌ای تأمین اجتماعی

۶۳) افزایش استفاده از ظرفیت بورس کالا و بازارهای سلف در محصولات و نهاده‌های کشاورزی از طریق منوط شدن بخشی از حمایت‌های دولتی به حضور در بورس کالا و افزایش حضور شرکت‌های دولتی و خریداران عمده در بورس

۶۴) استفاده حداکثری از ظرفیت صندوق توسعه ملی برای افزایش سرمایه‌گذاری در بخش از طریق ارائه طرح‌های سرمایه‌گذاری زیرساختی و بزرگ‌مقیاس دارای توجیه اقتصادی

۶۵) توسعه صندوق حمایت از سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی از محل تعرفه گمرکی محصولات کشاورزی به منظور افزایش سرمایه‌گذاری در توسعه زیرساخت‌های بخش از قبیل توسعه روش‌های آبیاری نوین، یکپارچه‌سازی اراضی، توسعه مکانیزاسیون، توسعه کشاورزی حفاظتی، بهبود خاک، توسعه نیروی انسانی، توسعه فعالیت‌های آبخیزداری، توسعه باغ‌ها، صنایع فرآوری

۶۶) حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری زیربنایی در انواع شهرک‌های کشاورزی و تسهیل صدور مجوزها
۶۷) رفع محدودیت‌های توسعه سرمایه‌گذاری خطرپذیر و سرمایه‌گذاری خصوصی در بخش کشاورزی و استفاده بیشتر از ظرفیت بورس و فرابورس

۶۸) شفاف‌سازی و منطقی کردن حمایت‌های قیمتی و غیرقیمتی بخش کشاورزی به تفکیک حمایت از تولیدکننده و حمایت از مصرف‌کننده

۶۹) حمایت از توسعه نظام‌های بهره‌برداری کشاورزی دانش‌بنیان با تأکید بر یکپارچه‌سازی مدیریت فعالیت‌های کشاورزی و تقویت کشاورزی

۷۰) ایجاد، تکمیل، سازماندهی و توانمندسازی تشکلهای صنفی و تخصصی و شرکت‌های تعاونی بخش و ارتقاء نقش و جایگاه آن‌ها در تجارت محصولات کشاورزی

۷۱) چابک‌سازی دولت در بخش کشاورزی با تمرکز بر امور تولی‌گری، بهره‌گیری از خدمات الکترونیک، برون‌سپاری حداکثری امور تصدی‌گری باقیمانده (از قبیل تأمین نهاده‌ها) و مشارکت‌جویی نظام‌مند از تشکلهای فراگیر و ملی بخش در برنامه‌ریزی

۷۲) تنقیح قوانین و مقررات بخش کشاورزی به منظور رفع موانع تولید و ایجاد یکپارچگی و انسجام در برنامه‌ریزی و مدیریت بخش کشاورزی

۷۳) ایجاد نظام جامع آمار و اطلاعات بخش کشاورزی با تأکید بر تجمیع داده‌های تولیدشده در بخش‌های مختلف، به منظور ارتقای شفافیت و تسهیل دسترسی به داده‌های صحیح و دقیق و استفاده از ظرفیت کلان داده‌ها

- ۷۴) ایجاد نسخه پشتیبان برای بانک‌های ژن مرتبط با حوزه امنیت غذایی مشتمل بر بانک‌های ژن گیاهی، جانوری و میکروارگانیسم‌ها و راه‌اندازی سامانه‌های مرتبط
- ۷۵) ایجاد سازوکار قانونی برای رفع تعارض منافع تولیدکننده، بهره‌بردار و ناظر
- ۷۶) تجهیز و هم‌افزا کردن یگان‌های حفاظت، نظارت و ساماندهی صید و کنترل شناورهای صیادی فاقد هویت و صید غیرقانونی و غیرمجاز
- ۷۷) طبقه‌بندی مشاغل کشاورزی، شناسنامه‌دار کردن کشاورزان و منابع تحت مدیریت آن‌ها از قبیل سنددار کردن زمین‌های کشاورزی و تعیین حق‌آبه‌ها
- ۷۸) ایجاد نظام تعیین صلاحیت‌های شغلی بهره‌برداران بخش، توانمندسازی و ارتقاء مستمر مهارت‌های شغلی آن‌ها به منظور دانش‌بنیان نمودن فرآیندهای تولید از طریق روش‌های نوین (۵) (الف)
- ۷۹) ایجاد نظام تربیت نیروی انسانی موردنیاز بخش کشاورزی از طریق تحول در نظام آموزش عالی و هنرستان‌ها و تقویت آموزش‌های مهارتی، با تأکید بر ساماندهی کارآموزی و کارورزی دانش‌آموزان و دانشجویان، اصلاح و به‌روزرسانی سرفصل دروس، برگزاری دوره‌های مهارت‌آموزی کوتاه‌مدت برای تمام متقاضیان در مناطق دارای ظرفیت کشاورزی و اصلاح سازوکارهای هدایت تحصیلی در این مناطق
- ۸۰) افزایش سهم انواع برنامه‌های ترویجی حوزه کشاورزی در شبکه‌های اصلی رسانه ملی با رویکرد امیدآفرینی و افزایش انگیزه
- ۸۱) تبیین نقش ممتاز کشاورزی و کشاورزان در استقلال، اقتدار و پیشرفت کشور و تکریم کشاورزان در جامعه
- ۸۲) تدقیق حوزه فعالیت و مصادیق تحقیقات دولتی در جهت افزایش تحقیقات پایه و طرح‌های دارای بازده بلندمدت
- ۸۳) زمینه‌سازی به منظور افزایش نقش بخش خصوصی در تحقیقات دارای توجیه اقتصادی و افزایش نقش شرکت‌های دانش‌بنیان در تحقیقات حوزه فناوری‌های پیشرفته بخش کشاورزی
- ۸۴) حمایت از افزایش تحقیق و توسعه و تجاری‌سازی فناوری در بخش خصوصی، شرکت‌های دانش‌بنیان و استارت‌آپ‌ها، پارک‌های علم و فناوری و مراکز رشد، از طریق خرید تضمینی فناوری‌ها و محصولات راهبردی و موردنیاز بخش

۸۵) ساماندهی تحقیقات دولتی و برون‌سپاری حداکثری تحقیقات دولتی به ویژه به دانشگاه‌ها، مؤسسات پژوهشی غیردولتی و شرکت‌های دانش‌بنیان و ارزیابی دقیق و رتبه‌بندی مجریان با توجه به سوابق فعالیت‌های آن‌ها

۸۶) پوشش ریسک استفاده آزمایشی (پایلوت) از فناوری‌های نوین در واحدهای منتخب و تسهیل به‌کارگیری موارد اثبات‌شده توسط بهره‌برداران از طریق ایجاد و توسعه صندوق‌های پژوهش و فناوری تخصصی، صندوق‌های سرمایه‌گذاری خطرپذیر (VC)، صندوق‌های خطرپذیر شرکتی (CVC) و صندوق‌های سرمایه‌گذاری بورسی (PE) در حوزه دانش‌بنیان امنیت غذایی

۸۷) تدوین و استقرار تقسیم کار ملی پژوهش در بخش کشاورزی و تعیین سهم پژوهش‌های بنیادی، کاربردی و توسعه‌ای از پژوهش‌های این بخش به‌منظور جهت‌دهی به پژوهش‌های دانشگاهی و پایان‌نامه‌ها و حمایت از آن‌ها در جهت حل مسائل بخش کشاورزی

۸۸) تسهیل شرایط انتقال تجربه و دانش فنی و انجام فعالیت‌های تحقیق و توسعه مشترک میان مراکز تحقیقاتی و دانشگاهی و شرکت‌های دانش‌بنیان

۸۹) اصلاح آیین‌نامه ارتقاء و ترفیع اعضای هیأت علمی دانشکده‌های کشاورزی و وزارت جهادکشاورزی و سایر رشته‌های مرتبط، در راستای ارتقای نقش‌آفرینی اعضای هیأت علمی در دستیابی به اهداف کشور در امنیت غذایی

۹۰) ایجاد شبکه تجهیزات و زیرساخت‌های آزمایشگاهی متشکل از آزمایشگاه‌های مورد تأیید سراسر کشور و ارائه سرویس باکیفیت و قیمت مناسب

۹۱) توسعه ارتباطات بین‌المللی جهت تهیه، تعمیر و ارتقای تجهیزات آزمایشگاه‌ها و اعتباربخشی بین‌المللی

۹۲) توسعه کشاورزی هوشمند و دیجیتال از طریق افزایش به‌کارگیری فناوری‌های نوین از قبیل هوش مصنوعی، حسگرهای هوشمند، رباتیک، کلان‌داده‌ها و اینترنت اشیاء در کلیه مراحل تولید

۹۳) بهره‌برداری از ظرفیت تولید گیاهان آبی و جلبک‌ها

۹۴) امکان‌سازی تولید گوشت مصنوعی، تولید پروتئین‌های میکروبی، شبه کازئین‌های میکروبی (جایگزین لبنیات) و غیره با رعایت ملاحظات مربوط به سلامت غذا و محیط زیست

۹۵) ایجاد تغییرات آب و هوایی با استفاده از فناوری هدایت سامانه‌های بارشی در فصل گرم سال

۹۶) مصونیت‌بخشی و اجتناب از غافلگیری راهبردی در مواجهه با تهدیدات از طریق اعلام هشدار به‌موقع، ردیابی، پیگیری و تشخیص منشأ و نوع تهدید غذایی علیه کشور

۹۷) مدیریت و سیاست‌گذاری یکپارچه در صنایع تبدیلی و تکمیلی به منظور تدوین نقشه راه توسعه صنایع غذایی متناسب با نیاز و رعایت اصول آمایش سرزمین، ساماندهی و توسعه واحدهای فرآوری و بسته‌بندی پیشرفته و تعیین و تکلیف طرح‌های نیمه‌تمام، با هدف کاهش سهم خام‌فروشی محصولات کشاورزی

۹۸) حمایت هدفمند و اعطای تسهیلات مناسب به منظور نوسازی ماشین‌آلات و تجهیزات صنایع تبدیلی و تکمیلی با تأکید بر استفاده از ظرفیت شرکت‌های داخلی تولیدکننده ماشین‌آلات و تجهیزات و ارتقای توانمندی‌های فناورانه آن‌ها

۹۹) توسعه و ارتقای نشان‌های تجاری در سطوح ملی، منطقه‌ای و جهانی
۱۰۰) حمایت از توسعه فناوری نوین به منظور تولید و استفاده از مواد افزودنی مفید و بی‌خطر و کاهش مواد مضر و آلاینده‌های ناشی از فرآوری

۱۰۱) کاهش وابستگی به مواد اولیه وارداتی موردنیاز نگهداری، فرآوری و بسته‌بندی محصولات غذایی

۱۰۲) توسعه زنجیره سرد محصولات کشاورزی با تأکید بر محصولات صادراتی

۱۰۳) تولید دانش‌بنیان و صنعتی غذاهای بومی

۱۰۴) حمایت مؤثر از ارتقاء ضریب مکانیزاسیون به منظور به‌کارگیری ماشین‌آلات به‌روز در کلیه مراحل تولید محصولات زراعی، باغی، دامی و شیلاتی و جایگزینی ماشین‌آلات فرسوده با ماشین‌آلات به‌روز
۱۰۵) حمایت از توسعه تجهیزات، ماشین‌آلات و سکوها (پلتفرم‌های) موردنیاز برای هوشمندسازی کشاورزی

۱۰۶) تدوین و به‌روزرسانی دوره‌ای گزارش نیازسنجی مکانیزاسیون در زنجیره ارزش محصولات زراعی، باغی، دامی و شیلاتی با توجه به شرایط اقلیمی و جغرافیایی

۱۰۷) حمایت از تشکیل و تقویت تعاونی‌ها، تشکلهای و شرکت‌های غیردولتی ارائه خدمات مکانیزاسیون کشاورزی

۱۰۸) به‌روزرسانی امکانات، تجهیزات و آزمایشگاه‌ها برای آزمون و استانداردسازی ماشین‌های کشاورزی و انحصارزدایی از مراکز آزمون و صدور گواهی استاندارد

۱۰۹) تعیین نقاط بحرانی، ارزش‌افزایی و تولید فرآورده‌های با ارزش افزوده بالا از بقایا، تلفات و ضایعات از طریق ایجاد نظام جامع اطلاعاتی هوشمند

۱۱۰) مدیریت یکپارچه بقایا، تلفات و ضایعات محصولات کشاورزی و غذا و ارائه گزارش سالانه از میزان کاهش بقایا، تلفات و ضایعات توسط نهاد متولی

- (۱۱۱) استفاده از ظرفیت شرکت‌های دانش‌بنیان و فناور به‌منظور کمک به مدیریت ضایعات و پسماند
- (۱۱۲) توسعه دیپلماسی غذایی به‌ویژه با کشورهای همسایه و انعقاد موافقت‌نامه‌های تجاری دو و چندجانبه لازم (از قبیل موافقت‌نامه‌های بهداشت گیاهی و دامی) به منظور افزایش سهم همسایگان از تعاملات تجاری محصولات کشاورزی و غذایی
- (۱۱۳) شناسایی حوزه‌های متأثر از تحریم در ارکان امنیت غذایی و اقدامات لازم برای خنثی‌سازی و کم‌اثر کردن تحریم‌ها
- (۱۱۴) تفکیک تولید صادرات‌گرا (تولید مختص صادرات) از تولید برای بازار داخلی و سیاست‌گذاری مناسب به‌منظور توسعه تولید صادرات‌گرا و پرهیز از اعمال ناگهانی ممنوعیت‌ها و محدودیت‌های تجاری ضمن رعایت عدم آسیب‌پذیری دسترسی و سلامت آحاد مردم از صادرات
- (۱۱۵) توسعه کشاورزی و دامداری فراسرزمینی به منظور تأمین کمبود محصولات راهبردی کشور با تأکید بر ذرت، دانه‌های روغنی و گوشت قرمز
- (۱۱۶) تدوین برنامه‌های اجرایی کشاورزی فراسرزمینی، انعقاد تفاهم‌نامه مابین دولت جمهوری اسلامی ایران و کشورهای هدف و سامان‌دهی فعالان حقیقی و حقوقی در عرصه کشاورزی فراسرزمینی کشور
- (۱۱۷) ساماندهی و ارتقاء ضوابط بهداشتی- قرنطینه‌ای در مرزها و مبادی کشور، استقرار گمرکات تخصصی و تجهیز گمرکات به منظور کنترل دقیق عوامل بیماری‌زا و تهدیدات زیستی و غذایی با تأکید بر کاهش مدت‌زمان ترخیص کالا
- (۱۱۸) تبدیل کشور به محور (هاب) تجاری منطقه با استفاده از ظرفیت‌های خالی سیلوها، انبارها، مخازن، سردخانه‌های ذخیره‌سازی محصولات غذایی و کارخانه‌های صنایع غذایی و توسعه معاملات پایاپای (سواب) محصولات کشاورزی
- (۱۱۹) مهندسی مجدد و پویای نظام تعرفه‌ای در راستای حمایت از تولیدات داخل و ارتقای سطح فناوری و نوآوری
- (۱۲۰) بهبود زیرساخت‌ها و فرآیندها در پایانه‌ها و گمرکات با استفاده از فناوری‌های نوین
- (۱۲۱) ارتقاء کمی و کیفی آزمایشگاه‌های کنترل کیفیت نهاده‌ها و محصولات وارداتی به منظور پاسخگویی دقیق و سریع با تأکید بر تقویت بخش خصوصی
- (۱۲۲) رصد و پایش شاخص‌ها، تحولات و بازار غذایی در سطح جهان و اتخاذ تصمیمات به‌هنگام با هدف مدیریت تکانه‌های جهانی

- ۱۲۳) مدیریت ظرفیت، زمان و میزان آزادسازی ذخایر راهبردی و ایجاد هماهنگی بین دستگاه‌های ذیربط و استفاده از ظرفیت‌های داخلی در تأمین ذخایر راهبردی
- ۱۲۴) تدقیق آمایش و آمار تعداد و ظرفیت سیلوها، انبارها، مخازن و سردخانه‌های ذخیره‌سازی محصولات غذایی به‌منظور نیازسنجی، بهینه‌سازی و توسعه سیلو، مخازن، سردخانه‌ها و انبارها با تأکید بر فناوری‌های نوین
- ۱۲۵) جلوگیری از قاچاق کالاها، محصولات و نهاده‌های کشاورزی با تأکید بر توسعه فناوری‌های نوین
- ۱۲۶) تقویت ساختار وزارت جهاد کشاورزی و وزارت امور خارجه در موضوعات دیپلماسی غذایی و تجارت محصولات کشاورزی

اقدامات ملی مرتبط با رکن «دسترسی به غذا»

- ۱۲۷) ساماندهی بازار محصولات به منظور دستیابی به قیمت تعادلی و حذف واسطه‌های غیرضرور با تأکید بر ایجاد بازارهای عرضه مستقیم و تقویت سهم بازارهای مجازی خرید و فروش محصولات کشاورزی
- ۱۲۸) مدیریت هوشمند توزیع محصولات کشاورزی از طریق تقویت سازوکار بازار و شفافیت با ایجاد نظام آمار و اطلاعات با تأکید بر اطلاعات زمان و مکان عرضه محصولات
- ۱۲۹) ارتقاء کارآمدی نظام تأمین و توزیع محصولات غذایی در مواجهه با تکانه‌های اجتماعی، مخاطرات اقلیمی و حوادث غیرمترقبه
- ۱۳۰) متعادل‌سازی سهم هزینه غذا از هزینه خانوارها و افزایش سرانه دریافت انرژی، پروتئین و ریزمغذی‌ها در اقشار زیر خط فقر غذایی و اقشار آسیب‌پذیر تغذیه‌ای (مادران باردار، شیرده، کودکان زیر ۵ سال، نوجوانان و سالمندان)، حداقل به میزان کمینه نیاز غذایی از طریق ساماندهی و حمایت از نهادهای دولتی و غیردولتی متولی این اقشار و اعطای یارانه و کمک‌های غذایی
- ۱۳۱) ایجاد و تقویت گروه‌های خودیار و همیار محلی به‌منظور بهبود دسترسی اقتصادی در خانواده‌های
- ۱۳۲) تکمیل ضوابط و مقررات حمل‌ونقل محصولات کشاورزی و تکمیل زیرساخت‌های مربوطه به منظور تسهیل توسعه ناوگان حمل‌ونقل اختصاصی متناسب با نوع محصولات با محوریت بخش خصوصی
- ۱۳۳) سامان‌دهی بازارهای داخلی و زنجیره تأمین با استفاده از توسعه سکوهای (پلتفرم‌های) مجازی، شفاف‌سازی عرضه و تقاضا و توسعه زیرساخت‌های عرضه مستقیم محصولات

- (۱۳۴) توسعه کشت قراردادی به منظور تقویت زنجیره ارزش محصولات کشاورزی
- (۱۳۵) توسعه سکوه‌های (پلتفرم‌های) مدیریت زنجیره تأمین برای جمع‌آوری، درجه‌بندی، بسته‌بندی، برچسب‌گذاری، بهبود حمل و نقل، انبارداری، ایجاد صنایع تبدیلی و تکمیلی با هدف ارزش‌افزایی و ارتقاء کیفیت، سلامت و بازارپسندی و کاهش تلفات و ضایعات محصولات کشاورزی
- (۱۳۶) حمایت از شکل‌گیری و تکمیل زنجیره‌های ارزش در حوزه‌های مختلف بخش کشاورزی

اقدامات ملی مرتبط با رکن «مصرف و سلامت غذا»

- (۱۳۷) تقویت نظام هوشمند پایش و ارزیابی مستمر الگوی مصرف مبتنی بر کلان‌داده و انتشار گزارش رسمی الگوی مصرف به صورت دوره‌ای با توجه به سطوح دسترسی
- (۱۳۸) استقرار و به‌روزرسانی سبد غذایی و الگوی مصرف مطلوب ایرانی - اسلامی مبتنی بر توان سرزمینی، اقتصاد تولیدات، سلامت افراد و فرهنگ غنی ایرانی - اسلامی در تعامل دوجانبه وزارت جهاد کشاورزی و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی با تأکید بر متناسب‌سازی تدریجی سبد غذایی با سبد غذایی ایرانی - اسلامی، کاهش سهم اقلام آب‌بر در سبد غذایی و متناسب‌سازی سهم پروتئین‌های حیوانی و گیاهی
- (۱۳۹) ایجاد و تقویت ساختار قانونی مناسب غذا و تغذیه در دستگاه‌های مسئول امنیت غذایی
- (۱۴۰) پایش دوره‌ای وضعیت آگاهی و سواد غذا و تغذیه‌ای جامعه، ارتقاء سطح فرهنگ و سواد تغذیه‌ای در کشور با بهره‌گیری هماهنگ از نتایج تحقیقات نوین تغذیه‌ای و توصیه‌های طب ایرانی و ارتقاء ابعاد شناختی، گرایشی و رفتاری جامعه در امر انتخاب، خرید و طبخ غذا
- (۱۴۱) بهبود کیفیت زنجیره گندم، آرد و نان با تأکید بر معرفی ارقام گندم با درصد پروتئین بالا، خاصیت نانوایی بالاتر و قدرت جذب بالای عناصر ریزمغذی، غنی‌سازی آرد با عناصر ریزمغذی، کاهش درصد سبوس‌گیری و جنین‌گیری از گندم، استفاده از افزودنی‌های متناسب با نیاز بیماری‌های شایع و ارتقای فناوری پخت و افزایش تنوع نان صنعتی
- (۱۴۲) آموزش جامع و همگانی و فرهنگ‌سازی در خصوص ابعاد مختلف امنیت غذایی به ویژه در زمینه‌های مرتبط با کیفیت و سلامت غذا، دانش‌بنیان نمودن تولید، حفظ منابع پایه، الگوی مصرف، حلال و طیب بودن غذا، پرهیز از اسراف و تبذیر، عدالت توزیعی و دسترسی همگانی به غذا، تکمیل زنجیره‌های ارزش و ارتقاء بهره‌وری مبتنی بر فرهنگ ایرانی - اسلامی و روحیه مدیریت جهادی با همکاری رسانه ملی، دستگاه‌های تخصصی مرتبط و ظرفیت‌های مردمی

- (۱۴۳) ارتقاء دانش، نگرش و ارزش‌های جامعه در راستای امنیت غذایی پایدار با استفاده از ابزارهای مختلف ارتباط جمعی و رویدادهای اجتماعی مختلف به منظور مطالبه‌گری برای غذای باکیفیت و سالم و استفاده از ظرفیت تشکلهای سازمان‌های مردم‌نهاد و نهادهای عمومی برای ارتقای فرهنگ غذایی
- (۱۴۴) فرهنگ‌سازی اهمیت امنیت غذایی، ارتقای دانش و مهارت‌های روز در سیاست‌گذاران و مدیران به منظور لحاظ این مقوله در سیاست‌ها، راهبردها و برنامه‌ریزی‌های کلان کشور و ثبات در تصمیمات و اجتناب از تغییرات مکرر سیاست‌ها و مدیریت‌ها به عنوان یکی از ارکان مهم توسعه و حکمرانی کشور
- (۱۴۵) فرهنگ‌سازی، ترویج و گفتمان‌سازی برنامه‌های کلان کشور در حوزه امنیت غذایی به منظور مشارکت حداکثری کنشگران زنجیره ارزش شامل تأمین و توزیع‌کنندگان نهاده‌ها، فرآوری‌کنندگان و فروشندگان از عمده‌فروشی تا خرده‌فروشی در تحقق آن برنامه‌ها
- (۱۴۶) فرهنگ‌سازی در خصوص تأمین، تولید و توزیع نهاده‌های سالم در تولید محصولات کشاورزی و غذایی، ارتقای فرهنگ تولید محصول سالم، حلال و طیب، مطابق با سلیقه مصرف‌کنندگان
- (۱۴۷) همکاری رسانه ملی در ترویج سبب غذایی مطلوب، اقتصادی و کم‌آبر و آگاهی‌بخشی درباره خرید و مصرف مواد غذایی مفید از طریق اختصاص زمان پخش به پویانمایی‌های آموزشی و سایر برنامه‌های عامه‌پسند
- (۱۴۸) فرهنگ‌سازی مصرف آبریان و افزایش سرانه مصرف آن در سبب غذایی خانوار
- (۱۴۹) ترویج کشاورزی شهری به منظور استفاده از فضاهای عمومی با تأکید بر کاشت درختان مثمر و مشارکت عموم مردم در تولید محصولات کشاورزی به‌ویژه در تولید سبزی و صیفی
- (۱۵۰) افزایش دسترسی به مشاوره تغذیه از طریق کمک به توسعه سکوها (پلتفرم‌های) مشاوره تغذیه و ارتقای ظرفیت شبکه‌های بهداشت و درمان کشور خصوصاً در روستاها
- (۱۵۱) حمایت از به‌کارگیری مؤلفه‌های فرهنگی بومی در بسته‌بندی محصولات غذایی به‌ویژه محصولات صادراتی
- (۱۵۲) پایش، پیشگیری و کنترل انواع سوءتغذیه (کم‌وزنی، لاغری و کوتاه‌قدی، اضافه وزن و چاقی) و بیماری‌های غیرواگیر مرتبط با تغذیه (دیابت، قلبی و عروقی، انواع سرطان‌ها و پوکی استخوان)
- (۱۵۳) تأمین ریزمغذی‌های کلیدی در سبب غذایی (آهن، کلسیم، روی، ویتامین A و ویتامین D) از طریق اصلاح الگوی مصرف و تقویت شیر مدرسه، غنی‌سازی محصولات غذایی و مکمل‌یاری غذایی
- (۱۵۴) انجام پژوهش‌های کاربردی و بین‌رشته‌ای در زمینه توسعه فرهنگ غذایی سالم و ایمن و گنجاندن مباحث امنیت غذایی در دروس دانش‌آموزان و دانشجویان رشته‌ها و مقاطع مختلف تحصیلی

۱۵۵) تنوع بخشی غذایی و توجه به تولید و عرضه اقلام غذایی مورد نیاز غذاهای بومی - سنتی و توسعه فرهنگ و دانش مصرف غذاهای بومی- سنتی، تبادل فرهنگی در غذای سالم و کاهش آسیب پذیری های ناشی از گسترش فرهنگ غذایی بیگانه ی ناسالم و جلوگیری از تغییر هدمند ذائقه مصرفی مردم

۱۵۶) ممنوعیت تبلیغات محصولات غذایی تهدیدکننده سلامت در رسانه های جمعی و تبلیغ محصولات جایگزین منطبق با ذائقه مصرف کننده

۱۵۷) تدوین معیارها و ضوابط بهداشتی و تعیین میزان حداکثر مجاز مخاطرات و باقیمانده ها بر اساس سبد غذایی و مطالعات ارزیابی خطر

۱۵۸) ایجاد نظام هوشمند پایش و ارزیابی مستمر مخاطرات بهداشتی در محصولات گیاهی، دامی و مواد غذایی فرآوری شده و انتشار گزارش رسمی مخاطرات بهداشتی به صورت دوره ای با توجه به سطوح دسترسی

۱۵۹) ساماندهی نظام عرضه داروهای دامپزشکی و آفت کش ها بر مبنای نسخه نویسی علمی و فرهنگ سازی مصرف دارو و آفت کش بر اساس نسخه به منظور جلوگیری از گسترش مقاومت به این مواد

۱۶۰) تدوین و به روز رسانی استانداردهای ملی سلامت محصولات کشاورزی خام و فرآوری شده، ارتقاء نظام کنترل و مدیریت کیفیت فرایند تولید محصولات کشاورزی گواهی شده و ارگانیک (زیستی) و توسعه عرضه محصولات گواهی شده و دارای برچسب

۱۶۱) ارتقای استانداردهای بهداشتی کشتارگاه ها و ساماندهی کشتار به منظور ارتقاء وضعیت بهداشت و سلامت تولید گوشت قرمز

۱۶۲) ایجاد و تقویت ساختارهای لازم برای پایش و ارتقاء سلامت محصولات خام گیاهی در وزارت جهاد کشاورزی

۱۶۳) گفتمان سازی به منظور ارتقاء سلامت در زنجیره ارزش غذا در سیاست گذاران و برنامه ریزان

۱۶۴) سیاست گذاری و برنامه ریزی یکپارچه و متمرکز و شفاف سازی وظایف دستگاه های مسئول سلامت و بهداشت غذا در زنجیره ارزش

۱۶۵) ایجاد و تقویت نظام ثبت، گزارش و هشدار سریع بیماری های غذا زاد، بیوتروریسم، طغیان های با منشأ مواد غذایی و مصون سازی محصولات غذایی در برابر انواع تهدیدات

- (۱۶۶) تدوین و به‌روزرسانی معیارها و ضوابط بهداشتی در مراکز تولید، استحصال، فراوری و بسته‌بندی، حمل‌ونقل، نگهداری و عرضه محصولات خام گیاهی، فرآورده‌های خام دامی و محصولات غذایی و آموزش بهره‌برداران به منظور اجرایی کردن معیارها و ضوابط بهداشتی
- (۱۶۷) ایجاد نظام ملی کنترل کیفیت مواد اولیه و خام و مواد افزودنی و نگهدارنده مورد استفاده در صنایع غذایی و محصولات غذایی فراوری شده
- (۱۶۸) نظارت بر استفاده از مواد اولیه با کیفیت در تولید آفت‌کش‌ها، کودها و داروهای دامپزشکی
- (۱۶۹) ایجاد نظام بهداشتی برای کلیه تولیدات غذایی خام و فراوری‌شده سنتی و غیرصنعتی
- (۱۷۰) توسعه و ارتقاء اعتباربخشی آزمایشگاه‌ها برای پایش آلاینده‌ها و مخاطرات مواد غذایی
- (۱۷۱) توسعه نظام رتبه‌بندی کیفیت و سلامت محصولات کشاورزی و غذایی با استفاده از توان بخش خصوصی و شرکت‌های دانش‌بنیان
- (۱۷۲) حمایت از ارتقاء کمی و کیفی مکمل‌های تغذیه‌ای ساخت داخل
- (۱۷۳) تأمین کامل آب آشامیدنی سالم و بهداشتی و ارتقای کیفیت آن مشتمل بر مدیریت ایمنی و ریسک سامانه‌های آب‌رسانی از حوضه آبریز تا نقطه مصرف
- (۱۷۴) اصلاح قوانین و مقررات به منظور تعیین مجازات‌های بازدارنده در خصوص تولید و عرضه محصولات غذایی غیرمجاز، قاچاق و تقلبی تهدیدکننده سلامت عمومی جامعه
- (۱۷۵) تقویت و توسعه برنامه پایش، نظارت و کنترل دائمی محصولات و مواد غذایی تراریخته، با رعایت استانداردهای ملی ایران و حصول اطمینان از سلامت، ایمنی و تهدیدزا نبودن آن‌ها و کاهش تدریجی واردات محصولات تراریخت
- (۱۷۶) تدوین و تصویب قانون جامع سلامت مواد غذایی

اقدامات ملی مرتبط با رکن «تاب‌آوری (ثبات و پایداری)»

- (۱۷۷) مدیریت دانش‌بنیان، کارآمد و یکپارچه منابع آب بر اساس آمایش سرزمین و حوضه‌های آبخیز، توزیع و تحویل حجمی آب به بخش کشاورزی و کشاورزان و ارتقاء بهره‌وری آب در حوضه آبخیز، انتقال و مزرعه
- (۱۷۸) استقرار الگوی کشت بر مبنای توان اکولوژیک حوضه‌های آبخیز و آب قابل برنامه‌ریزی
- (۱۷۹) توسعه عملیات آبخیزداری و آبخوان‌داری در چارچوب مدیریت جامع حوضه‌های آبخیز
- (۱۸۰) بهبود نظام سنجش، پایش و ارزیابی منابع و مصارف آب کشور

- (۱۸۱) تعادل بخشی به سفره‌های آب زیرزمینی و منابع آب سطحی و مسلوب‌المنفعه نمودن چاه‌های غیرمجاز به منظور کاهش برداشت از سفره‌های آب زیرزمینی و جلوگیری از فرونشست زمین
- (۱۸۲) تکمیل و نوسازی شبکه‌های آبیاری و زهکشی به‌ویژه در اراضی تحت پوشش سدها
- (۱۸۳) توسعه الگوهای شورورزی در تولید محصولات کشاورزی و معرفی ارقام جدید مقاوم به شوری
- (۱۸۴) استحصال آب بیشتر از محل کاهش تبخیر، کنترل سیلاب‌ها، آب‌های سبز و نامتعارف و بازچرخانی آب
- (۱۸۵) احیاء و نوسازی قنات‌ها با تأکید بر توسعه و به‌کارگیری روش‌های نوین، نوآورانه و کم‌هزینه به‌منظور رقابت‌پذیر شدن این شیوه در مقایسه با سایر روش‌های ذخیره‌سازی آب
- (۱۸۶) انتقال صنایع آب‌بر به نزدیکی سواحل و پایانه‌های صادراتی
- (۱۸۷) جایگزینی تولید برق از منابع آبی و استفاده از سایر انرژی‌ها با به‌کارگیری فناوری‌های نوین و مشارکت بخش خصوصی
- (۱۸۸) سیاست‌گذاری تشویقی و پیش‌بینی‌پذیر به منظور ساماندهی صادرات و واردات آب مجازی با در نظر گرفتن اولویت‌ها و مدیریت ریسک
- (۱۸۹) بازنگری در احداث و بهره‌برداری از سدهای کشور اعم از ساخته‌شده، درحال ساخت، در حال مطالعه با هدف تقویت سفره‌های آب زیرزمینی و روان‌آب‌ها در چارچوب مدیریت جامع و یکپارچه حوضه‌های آبخیز
- (۱۹۰) تأمین آب تالاب‌ها و سامانه‌های محیط زیستی
- (۱۹۱) جلوگیری از انواع آلودگی‌های شهری، صنعتی و ... در منابع آبی داخلی و ساحلی
- (۱۹۲) جلوگیری از خرد شدن و تغییر کاربری اراضی زراعی و باغی با تأکید بر خاک‌های کلاس یک، دو و سه
- (۱۹۳) توسعه کشاورزی حفاظتی به منظور افزایش و نگهداری مواد آلی خاک، جلوگیری از فرسایش و شور شدن خاک‌های زراعی
- (۱۹۴) ارتقاء شاخص‌های حاصلخیزی خاک و مواد آلی خاک
- (۱۹۵) تهیه نقشه‌های مدیریت‌پذیر (۱:۲۵۰۰۰)، پایش خاک‌های کشور و کاهش شوری و آلودگی‌های فیزیکی، شیمیایی و زیستی خاک
- (۱۹۶) افزایش ضریب نفوذ دانش و فناوری، تجهیز زیرساخت‌های هواشناسی و اطلاع‌رسانی هوشمند به بهره‌برداران بخش کشاورزی

۱۹۷) ایجاد سامانه جامع پیش‌بینی، پیش‌آگاهی و هشدار مخاطرات اقلیمی و حوادث غیرمترقبه در بخش کشاورزی و اطلاع‌رسانی به‌موقع در مناطق پرخطر و آسیب‌پذیر به‌منظور انجام اقدامات پیشگیرانه و جبران خسارات

۱۹۸) ارائه گزارش‌های دوره‌ای به منظور پیش‌بینی موارد آسیب‌پذیری بخش کشاورزی و غذا از تغییر اقلیم و اتخاذ راهکارهای فناورانه و نوآورانه سازگاری و مقابله با تغییر اقلیم و نوسانات آب و هوایی در بخش کشاورزی و غذا

۱۹۹) تقویت سیستم‌ها و امکانات تشخیصی قرنطینه‌ای و مرزبانی زیستی منطبق با اصول نوین پدافند غیرعامل

۲۰۰) تعیین میزان وابستگی تولید محصولات کشاورزی به اقلیم و برنامه‌ریزی به منظور کاهش اثرات و سازگاری با تغییر اقلیم با همکاری سایر کشورها، سازمان‌ها و مراکز علمی بین‌المللی

۲۰۱) حفاظت و مدیریت پایدار منابع طبیعی و افزایش توان اکولوژیک (ظرفیت قابل تحمل و توان بازسازی) در قالب طرح‌های جنگل‌داری، مرتع‌داری و

۲۰۲) ارزش‌گذاری اقتصادی کارکردها و خدمات اکوسیستمی (منابع طبیعی) در حساب‌های ملی

۲۰۳) غنی‌سازی مراتع با تأکید بر ارتقاء دانش و فناوری و توسعه زیرساخت‌ها و تجهیزات مورد نیاز از قبیل فرآوری و پوشش‌دهی بذر، استفاده از پشه‌پاد برای توزیع بذر و سایر نهاده‌ها در مراتع، فناوری‌های ارتقاء آبخوان‌داری، استفاده از تصاویر ماهواره و پردازش تصویر جهت مدیریت مراتع

۲۰۴) هوشمندسازی نظام سنجش، پایش و ارزیابی منابع طبیعی و ارزیابی اثربخشی طرح‌ها و فعالیت‌های اجرایی در این حوزه با بهره‌گیری از فناوری‌هایی مانند ماهواره‌های سنجش از دور، وسایل هوایی و زمینی بدون سرنشین و حسگرهای تشخیص و اندازه‌گیری نوری

۲۰۵) تمهید مشارکت واقعی بهره‌برداران در حفاظت، احیاء و بهره‌برداری مسئولانه از منابع طبیعی و تدوین و اجرای قوانین و مقررات لازم

۲۰۶) مهار عوامل ناپایداری منابع طبیعی و بیابان‌زا و کنترل کانون‌های تولید گردوغبار و فرسایش خاک با همکاری سایر کشورها، سازمان‌ها و مراکز علمی بین‌المللی

۲۰۷) تبدیل حفاظت از منابع طبیعی به فرهنگ عمومی با استفاده از ظرفیت‌های آموزش و پرورش، آموزش عالی و رسانه ملی، رسانه‌های جمعی و سازمان‌های مردم‌نهاد

۲۰۸) ارتقای فرهنگ مدیریت دانش بنیان تولید و امانت‌مداری در بهره‌برداری از منابع پایه تولید شامل آب، خاک و تنوع زیستی در بهره‌برداران از طریق برگزاری انواع برنامه‌های آموزشی ترویجی انفرادی، گروهی و انبوهی

۲۰۹) ارزیابی اثرات برنامه‌های توسعه کشور بر محیط زیست و منابع طبیعی

۲۱۰) استعدادیابی و شناسایی اراضی مستعد برای توسعه زراعت چوب و تأمین زیرساخت‌های مورد نیاز (از جمله تأمین منابع آبی) برای زراعت چوب در این اراضی

۲۱۱) مدیریت واحد توسعه روستایی و عشایری با توجه به نقش اساسی این مناطق در تأمین امنیت غذایی

۲۱۲) طراحی الگوی مناسب توسعه روستایی و عشایری تولیدمحور متناسب با الگوی توسعه کشاورزی با تأکید بر حفظ روستاها و عشایر تولیدی و جلوگیری از یکجانشینی عشایر و تبدیل روستا به شهر

۲۱۳) کاهش فاصله برخورداری مناطق روستایی و عشایری با مناطق شهری و جلوگیری از رها کردن شغل کشاورزی و مهاجرت بی‌رویه از طریق به‌صرفه شدن ارائه خدمات عمومی در این مناطق

۲۱۴) طراحی الگوی مناسب برای توسعه گردشگری کشاورزی به‌ویژه از طریق حمایت از سکوهای (پلتفرم‌های) گردشگری و توانمندسازی روستائیان و عشایر، با تأکید بر امنیت زیستی و رعایت قوانین عرصه‌های کشاورزی

۲۱۵) ارائه فرصت‌های سرمایه‌گذاری سودآور به روستائیان، حمایت از سرمایه‌گذاری و اعطای تسهیلات مناسب برای افزایش فرصت‌های شغلی و تنوع‌بخشی به مشاغل روستایی و عشایری

۲۱۶) توسعه نظام ترویج روستایی در بخش کشاورزی با تأکید بر استفاده حداکثری از ظرفیت‌های محلی و ارائه خدمات ترویجی و مشاوره توسط بخش خصوصی

۲۱۷) توانمندسازی زنان به‌ویژه زنان روستایی، عشایر و حاشیه شهرها در زمینه غذا و تغذیه سالم

۲۱۸) شناسایی و احیاء دانش‌های بومی و میراث غنی کشاورزی ایران و تلفیق آن‌ها با دانش‌های نوین به منظور توسعه کشاورزی، روستایی و عشایری و توسعه زنجیره ارزش

۲۱۹) آینده پژوهی و رصد تغییرات جمعیتی و برآورد نیازهای تغذیه‌ای جامعه‌ی ایرانی مرتبط با این تغییرات

۲۲۰) ساماندهی تنش‌های جمعیتی و کنترل مهاجرت‌های بی‌رویه به شهرها و مناطق شمالی و حاصلخیز

۲۲۱) باز توزیع فضایی و جغرافیایی جمعیت به منظور حفظ و جذب جمعیت در سواحل خلیج فارس و دریای عمان متناسب با ظرفیت زیستی

سنجه های کمی بخش کشاورزی در برنامه هفتم پیشرفت

هدف کمی	واحد متعارف	سنجه عملکردی
۹۰	درصد (در پایان برنامه)	متوسط وزنی ضریب خودکفایی محصولات اساسی کشاورزی (گندم-جو-برنج، حبوبات-گوشت قرمز و سفید و شکر)
۴۰	درصد (در پایان برنامه)	متوسط وزنی ضریب خودکفایی محصولات اساسی کشاورزی (ذرت و دانه های روغنی)
۵۰	درصد (در پایان برنامه)	افزایش بهره وری در واحد سطح
۱۵	درصد (سالانه)	افزایش سهم ارزش افزوده فراوری محصولات کشاورزی از ارزش افزوده بخش کشاورزی
۱۰	درصد (سالانه)	کاهش سهم هر یک از محصولات دارای آلاینده های غیرمجاز از محصولات پرمصرف
۵ (انتهای برنامه، کاهش واردات به ۲۵ درصد می رسد)	درصد (سالانه)	کاهش واردات نهاده های دامی تراریخته

هدف کمی	واحد متعارف	سنجه عملکردی
افزایش سالانه حداقل ۴ درصد، در (پایان برنامه حداقل ۲۰ درصد)	درصد	سهم جوجه سویه آرین از سویه‌های موجود برای جوجه‌ریزی مرغ گوشتی
افزایش سالانه حداقل ۱۰ درصد در (پایان برنامه حداقل ۵۰ درصد)	درصد	سهم بازار داخلی مرغ سائیز (مرغ سلامت‌محور)
۱/۸	میلیون تن در پایان (برنامه)	حجم تولید و صید محصولات شیلاتی
حداقل ۵۰ (افزایش سالانه حداقل ۱۰ درصد)	درصد در پایان (برنامه)	سهم بذور دورگه (هیبریدی) تولید داخل
حداقل ۷۰ (افزایش سالانه حداقل ۱۰ درصد)	درصد در پایان (برنامه)	سهم واکسن طیور تولید داخل
حداقل ۱۰	میلیون تن در پایان (برنامه)	تولید محصولات گلخانه‌ای

هدف کمی	واحد متعارف	سنجه عملکردی
حداقل ۲	درصد در پایان (برنامه)	سهم سطح زیر کشت محصولات زیستی (ارگانیک)
۲	میلیون هکتار در پایان (برنامه)	توسعه کشاورزی فراسرزمینی
حداقل ۲۰	درصد در پایان (برنامه)	سهم کشاورزی قراردادی از تولیدات کشاورزی کشور
۱۰۰	هزار هکتار (سالانه)	تهیه نقشه‌های مدیریت‌پذیر و درجه‌بندی و ارزیابی تناسب اراضی کشاورزی
حداقل ۲۰	درصد در پایان (برنامه)	کاهش فرسایش خاک
۷۰	هزار هکتار (سالانه)	توسعه و ایجاد شبکه‌های آبیاری و زهکشی درجه ۳ و ۴ در پایاب سدها و احداث آبراهه (کانال) های عمومی و انتقال آب کشاورزی با لوله

هدف کمی	واحد متعارف	سنجه عملکردی
۲۰۰	هزار هکتار (سالانه)	استقرار سامانه‌های نوین آبیاری (تحت فشار) در اراضی کشاورزی
۱۵۰	هزار هکتار (سالانه)	استقرار سامانه‌های نوین آبیاری زیرسطحی هوشمند با کاهش مصرف آب کشاورزی تا ۵۰ درصد و بهره‌وری تولید ۱/۵ برابر
حداقل ۵ درصد سالانه، در انتهای برنامه حداقل ۲۵ درصد	درصد (سالانه)	افزایش و تقویت ایستگاهها و سامانه‌های هواشناسی کشاورزی
۶۰	هزار هکتار (سالانه)	تجهیز و نوسازی و زهکشی اراضی
۳	هزار کیلومتر (سالانه)	احیا، مرمت و بازسازی و لایروبی قنوات
۲۵	هزار کیلومتر (در پایان برنامه)	احداث جاده‌های دسترسی و بین مزارع
۲۰	میلیون هکتار (در پایان برنامه)	اجرای عملیات آبخیزداری و آبخوانداری
۲۰	درصد (در پایان برنامه)	کاهش سطح کانون‌های بحرانی فرسایش بادی

هدف کمی	واحد متعارف	سنجه عملکردی
۲۰	میلیون هکتار در پایان (برنامه)	مدیریت، حفظ، احیا و توسعه مراتع کشور
۲۰	درصد در پایان (برنامه)	افزایش ضریب پوشش حفاظت از جنگل‌ها و مراتع
۲۰	هزار هکتار (سالانه)	افزایش سطح زیر کشت زیتون